

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
Katedra trestního práva

Diplomová práce

**Trest domácího vězení – trestněprávní a kriminologické
aspekty**

Zpracovala: Iveta Vondrušková

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Josef Baxa

Plzeň, 2012

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Domácí vězení – trestněprávní a kriminologické aspekty“ vypracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, 31. března 2012

.....

Děkuji panu JUDr. Josefu Baxovi za cenné rady, kterými mě doprovázel při zpracovávání mé diplomové práce, paní Evě Nejezchlebové z Ústavu státu a práva za pomoc při obstarávání podkladových materiálů a nakonec i mé rodině za neskutečnou trpělivost, kterou se mnou během psaní diplomové práce měli.

OBSAH

1.	ÚVOD	1
2.	ÚČEL A POSTAVENÍ ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ V SYSTÉMU TRESTNÍCH SANKCÍ	3
2.1.	TREST.....	3
2.1.1.	<i>Trest ve světle osobnostních práv člověka</i>	<i>3</i>
2.1.2.	<i>Účel trestu.....</i>	<i>5</i>
2.1.3.	<i>Podmínky vazby</i>	<i>6</i>
2.1.4.	<i>Druhy trestů ve světle nového trestního zákoníku</i>	<i>10</i>
2.2.	ALTERNATIVNÍ TREST	12
2.2.1.	<i>Vývoj alternativního trestání</i>	<i>12</i>
2.2.2.	<i>Postavení alternativních trestů v systému trestních sankcí</i>	<i>14</i>
2.2.3.	<i>Účel alternativního trestu</i>	<i>16</i>
2.2.4.	<i>Podměty k využívání alternativních druhů trestů ze stran mezinárodních organizací....</i>	<i>19</i>
3.	ROZBOR PRÁVNÍ ÚPRAVY TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ V TRESTNÍM PRÁVU HMOTNÉM	24
3.1.	PŘEDCHŮDCI DNES PLATNÉ ÚPRAVY TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH	24
3.2.	ZÁKONNÁ ÚPRAVA TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ PŘED A PO NOVELE ZÁKONEM Č.330/2011SB.	28
4.	VÝKON TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	38
4.1.	KONTROLA VÝKONU TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ.....	43
4.1.1.	<i>Role probační a mediační služby</i>	<i>44</i>
4.1.2.	<i>Elektronický kontrolní systém</i>	<i>47</i>
4.1.3.	<i>Náklady spojené s trestem domácího vězení</i>	<i>49</i>
5.	EKONOMICKÝ, SOCIÁLNÍ A PSYCHOLOGICKÝ ASPEKT TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	51
5.1.	EKONOMICKÝ ASPEKT TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ.....	51
5.2.	SOCIÁLNÍ A PSYCHOLOGICKÝ ASPEKT TESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	52
6.	ÚPRAVY TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ V ZAHRANIČÍ	54
6.1.	NĚMECKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ.....	54
7.	VYBRANÉ KAZUISTIKY	57
7.1.	KAZUISTIKA Č. 1	57
7.2.	KAZUISTIKA Č. 2	58
8.	ZÁVĚR.....	61

1. Úvod

Tématem mé diplomové práce je trest domácího vězení.

Myšlenka domácího vězení není v dějinách lidstva něčím novým. Trest domácího vězení jak tak starý jako lidstvo samo. Mezi první zdokumentované případy osob, kterým byl tento trest uložen, patří např. Galileo Galilei, který strávil v domácím vězení léta 1633 – 1642. Dalšími, které bych mohla jmenovat je i laureátka Nobelovy ceny za mír, na kterou byla navržena Václavem Havlem, Aun Schan Su Ťij, politická aktivistka a bojovnice za mír v Barmě. Ta s přestávkami strávila v domácím vězení období od 1989 až 2010. Její poslední trest domácího vězení byl vojenskou juntou uložen v letech 2003 až 2010, kdy možná i díky nátlaku světových médií a politických autorit byla z výkonu tohoto trestu propuštěna.

Dnes tento typ trestu není určen jen pro nepohodlné politické aktivisty či pro odpůrce režimu, ale je součástí právního řádu většiny vyspělých zemí světa.

Žádné zdi, žádné mříže, žádné vězení? Jak tedy takovýto trest může vůbec fungovat a splňovat účel, pro který byl uložen?

K trestu domácího vězení a k jeho současné podobě vedla dlouhá cesta. Já se ve své diplomové práci pokusím nastínit tento vývoj. Pokusím se objasnit, co vedlo společnost k tomu, že začala ustupovat od potrestání odnětím svobody jako od jediného prostředku dosažení spravedlnosti. Co vedlo Zákodárce po celém světě k tomu, že začali vkládat alternativní tresty do svých právních řádů a proč mezinárodní organizace nabádají státy k ještě většímu užívání těchto typů trestů.

I v České republice není trest domácího vězení úplně novým institutem, proto i jednou z kapitol mé diplomové práce bude vývoj tohoto institutu v kontextu české právní úpravy.

I přes důležitost historického vývoje bude i přesto stěžejním obsahem této diplomové práce hmotně a procesně právní úprava trestu domácího vězení v České republice.

Pokusím se detailněji rozebrat právní úpravu a výkon trestu jak u nás, tak i v zahraničí. Zahraniční úprava je jednou z dalších kapitol, v níž se zaměřím na právní úpravu trestu domácího vězení ve Spolkové republice Německo.

Jako každý trest i trest domácího vězení na odsouzeného nějak působí. Není určité nezajímavé nastítnit i dopady tohoto trestu na odsouzeného. Jaký má vliv na jeho psychiku a konečně jaký přínos to má pro stát? Ekonomické, sociální i psychologické aspekty trestu domácího vězení budou také nedílnou součástí mé práce.

Zařazením kapitoly „vybrané kazuistiky“ se pokusím alespoň nastítnit, co a proč soudce ve dvou mnou uvedených případech vedlo k uložení právě trestu domácího vězení. Nevyhnutelným závěrem je nutnost udělat si názor, jestli se právní úprava trestu domácího vězení v současné podobě osvědčuje, či jestli by nebylo lepší jí pozměnit.

Ani já se při psaní diplomové práce nevyhnu vytvoření si názoru na stávající právní úpravu tohoto trestu, proto pokládám za nezbytné, abych v závěru mé diplomové práce svůj názor vyjádřila, nastítnila mnou navrhované řešení a pokusila se to vše i obhájit.

2. Účel a postavení alternativních trestů v systému trestních sankcí

2.1. Trest

2.1.1. Trest ve světle osobnostních práv člověka

I laik bez právního vzdělání si trest spojí s určitým omezením svobody. Pokud on své vnímání soustředí jen na tu svoji osobní svobodu, my toto vnímání musíme poněkud rozšířit. Už se základy práva je nám vštěpován pocit, že osobní svoboda je právem jaksí zaručena. Pokud to tedy vezmeme hned od základních pramenů práva, musíme zmínit Ústavu České republiky a Listinu základních práv a svobod.

Tak tedy zpět ke kořenům.

Již v čl. 1 Ústavy České republiky se píše, že *„Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka.“*¹

Pod tímto článkem se skrývá mnoho. Nejen to, že je Česká republika bezpochyby jednotným státem ale i to, že funguje na demokratických principech. A jedním ze základních principů, na kterých by měl demokratický stát fungovat je i úcta a bezpodmínečná ochrana práv a svobod člověka.

Pokud bude mluvit o základních demokratických principech či právech a svobodách člověka, bude při jejich zkoumání pro nás fundamentálním zdrojem Listina základních práv a svobod, která je neoddělitelnou součástí ústavního pořádku České republiky. Na co nás upozorní již čl. 3 Ústavy *„Součástí ústavního pořádku České republiky je Listina základních práv a svobod.“*²

Stěžejním právem zmiňovaným v Listině základních práv a svobod, které je zcela určitě vzhledem k tématu mé práce klíčové, je právo na osobní svobodu, to je

¹ čl. 1. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky v platném znění

² čl. 3. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky v platném znění

zaručeno článkem 8 Listiny základních práv a svobod. Zde se píše: „*Osobní svoboda je zaručena*“³, „*Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Nikdo nesmí být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku.*“⁴.

Pokud rozšíříme své zdroje i o Chartu základních práv a svobod Evropské unie a to bychom jakožto právoplatný člen Evropské unie tudíž i evropského právního řádu určitě měli, dozvíme se, že i ona, jak již ve své Preambuli, tak i v následujících člancích zdůrazňuje mimo jiných hodnot jako je lidská důstojnost či rovnost i již námi zmiňovanou lidskou svobodu. „Unie vědoma si svého duchovního a morálního bohatství, se zakládá na nedílných a všeobecně platných hodnotách lidské důstojnosti, svobody, rovnosti a solidarity; opírá se o principy demokracie a právního státu.“⁵ Dále na toto své tvrzení navazuje ustanovením článku 6, kde uvádí, že „Každý člověk má právo na svobodu a osobní bezpečnost“⁶.

Nesmíme zapomenout, že pokud mluvíme o České republice jako o demokratickém státě, musíme zmínit i to, že se jedná i o stát právní. Moc ve státě je tedy rozdělena do tří skupin. A to na moc soudní, moc výkonnou a moc zákonodárnou. Z toho vyplývá, že jedním ze znaků právního státu je to, že práva a svobody jsou pod ochranou moci soudní. Tento výrok můžeme podložit článkem č. 4 Ústavy „*Základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci*“⁷. Z toho vyplývá, že každý má právo dožadovat se soudní ochrany proti nezákonným zásahům státní moci.

³ čl. 8. odst. 1. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod v platném znění

⁴ čl. 8. odst. 2. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod v platném znění

⁵ GERLOCH, A., HŘEBEJK, J., ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*. 4.vyd. Praha: Prospektrum, 2002. s. 333. ISBN 80-7175-077-8

⁶ čl. 6., Charta základních práv a svobod Evropské unie v platném znění

⁷ čl. 4. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky v platném znění

2.1.2. Účel trestu

Jak jsem se již pokusila nastínit v předešlých odstavcích trest je vnímán jako omezení osobní svobody. Jak jsme již také nastínili, toto omezení nesmí být svévolné a nesmí směřovat proti principům demokratického právního státu.

Trest dozajista způsobuje postiženému určitou újmu. Jde o velmi vážný zásah do osobní svobody, o její dočasnou ztrátu. Zákonodárce ale nesledoval vznik této újmy jako svůj prvotní zájem, tím byla a je náprava pachatele. Jedná se pouze o jakýsi doprovodný znak tohoto dočasného omezení osobní svobody. Trest odnětí svobody je ale stále ještě širokou veřejností vnímán jako nejúčinnější prostředek k dosažení cíle a tím je právě již zmiňovaná náprava odsouzeného. Účelem vazby je zajistit osobu obviněného pro účely trestního řízení a výkonu trestu, zabránit obviněnému, aby dokončil trestný čin či v něm dále pokračoval. Jako další je mu tímto zabráněno, aby mařil či ztěžoval provádění důkazů, ale také aby se vyhýbal trestnímu řízení nebo i samotnému trestu.

Pokud se soustředíme na onu nápravu odsouzeného, je určitě zajímavé uvědomit si, co s odsouzeným umístění do vazby udělá. „Je třeba mít na zřeteli, že výkon vazby může u některých osob, u nichž by jinak bylo možno předpokládat nápravu a následně řádný život, vyvolat negativní následky, ať již v podobě nadměrného psychického utrpení nebo i kriminální infekce. Prostředí výkonu vazby bývá označováno za náročnější na odolnost umístěné osoby, než prostředí výkonu samotného trestu odnětí svobody.“⁸

Mezi další negativní důsledky umístění odsouzeného do vazby je i ztráta dosavadního zaměstnání a následně, po skončení trestu, i ztížené hledání nového. Dále to bude pro odsouzeného znamenat jisté sociální vyřazení ze společnosti, jeho stigmatizace.

Musíme si také uvědomit, že vzetí do vazby se týká i osob obviněných, u kterých musí být uplatňováno pravidlo presumpce neviny a tudíž u nich a priori nemusí být následně spáchání trestného činu prokázáno.

⁸ ZEMAN, P. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 10. ISBN 978-80-7338-100-4. dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/375.pdf> [online](cit. 19. 03. 2012)

Pokud si trest odnětí svobody spojíme s újmou na osobnostních právech, musí být tato újma právně zdůvodnitelná. Začneme tedy podmínkami vazby a vazebního řízení. A jak bude mým zvykem i nadále, začneme hned u kořenů.

2.1.3. Podmínky vazby

Podmínky vazby může najít již v Listině základních práv a svobod bit se jedná jen o strohý nástin. Konkrétně je řeč o článku č. 8, kde se uvádí: *„Obviněného nebo podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně. Zadržovaná osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu. Soudce musí zadržovanou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě, nebo ji propustit na svobodu.“*⁹, *„Zatknout obviněného je možno jen na písemný odůvodněný příkaz soudce. Zatčená osoba musí být do 24 hodin odevzdána soudu. Soudce musí zatčenou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě nebo ji propustit na svobodu.“*¹⁰, *„Nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu.“*¹¹ a *„Zákon stanoví, ve kterých případech může být osoba převzata nebo držena v ústavní zdravotnické péči bez svého souhlasu. Takové opatření musí být do 24 hodin oznámeno soudu, který o tomto umístění rozhodne do 7 dnů.“*¹².

Rozšíříme-li své bádání i za hranice České republiky jako další z pramenů se nám tedy naskýtá Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod. V ní, a to konkrétně v článku 5, je zmiňováno právo na svobodu a osobní bezpečnost. Je zde jasně řečeno, že každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost a za jakých podmínek může být toto právo omezeno. Tímto omezením se konkrétně zabývá odstavec 1 písm. a, b, c, d, e a f. Těmito důvody tedy jsou: *„zákonné uvěznění po odsouzení příslušným*

⁹ čl. 8. odst. 3. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod v platném znění

¹⁰ čl. 8. odst. 4. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod v platném znění

¹¹ čl. 8. odst. 5. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod v platném znění

¹² čl. 8. odst. 6. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod v platném znění

soudem“¹³, „zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby proto, že se nepodrobila rozhodnutí vydanému soudem podle zákona, nebo proto, aby bylo zaručeno splnění povinnosti stanovené zákonem“¹⁴, „zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit jí ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání“¹⁵, „jiné zbavení svobody nezletilého na základě zákonného rozhodnutí pro účely výchovného dohledu nebo jeho zákonné zbavení svobody pro účely jeho předvedení před příslušný orgánem“¹⁶, „zákonné držení osob, aby se zabránilo šíření nakažlivé nemoci, nebo osob duševně nemocných, alkoholiků, narkomanů nebo tuláků“¹⁷ a „zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby, aby se zabránilo jejímu nepovolenému vstupu na území, nebo osoby, proti níž probíhá řízení o vyhoštění nebo vydání“¹⁸.

Když se blíže podíváme na další odstavce tohoto článku, zjistíme, že se zabývají právy zatčeného.

Pokud se v právní hierarchii posuneme dál, jsou podmínky vazby a jejich právní úprava obsaženy především v Zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. Konkrétně v §67 - §74a.

V paragrafu 67 se uvádějí důvody vazby a těmi jsou:

„jestliže z jeho jednání a dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava,

- a) že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest,*
- b) že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo*

¹³ čl. 5 odst. 1. písm. a. EÚLP, Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod v platném znění

¹⁴ čl. 5 odst. 1. písm. b. EÚLP, Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod v platném znění

¹⁵ čl. 5 odst. 1. písm. c. EÚLP, Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod v platném znění

¹⁶ čl. 5 odst. 1. písm. d. EÚLP, Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod v platném znění

¹⁷ čl. 5 odst. 1. písm. e. EÚLP, Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod v platném znění

¹⁸ čl. 5 odst. 1. písm. f. EÚLP, Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod v platném znění

*c) že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil, a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením.*¹⁹

Naopak paragraf 68 nám vyjmenovává důvody, kdy je vzetí do vazby nepřipustné.

*„Vzít do vazby lze toliko osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. Rozhodnutí o vazbě musí být odůvodněno též skutkovými okolnostmi. O vzetí do vazby rozhoduje soud v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce.*²⁰

*Vzít do vazby nelze obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.*²¹

Naopak ustanovení, která uvádím výše, se neuzijí, pokud obviněný:

- a) uprchl nebo se skrýval,
- b) opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení,
- c) je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit,
- d) již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo
- e) pokračoval v trestné činnosti, pro niž je stíhán.²²

S přibývajícím počtem vězňů je českému vězeňství vyčítána přeplněnost věznic a nedůstojné podmínky vězňů, související právě s touto přeplněností.

¹⁹ § 67. písm. a, b, c. Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád v platném znění

²⁰ § 68. odst. 1. Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád v platném znění

²¹ § 68. odst. 2. Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád v platném znění

²² srov. § 68. odst. 3. písm. a, b, c, d, e. Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád v platném znění

V 60. a 70. letech byl směr, kterým se ubírá trestní politika ve vyspělých státech podroben velké kritice. Již zmíněná přeplněnost a následně velká finanční zátěž kladená na rozpočtové instituce vyspělých zemí byly hybným impulsem pro rozsáhlou modernizaci vězenství. Tato reforma byla založena na humanizaci a liberalizaci vězeňství v těchto státech.

Reforma i přes obrovskou finanční podporu nedosáhla kýženého efektu. Očekávané snížení recidivy a celkový pokles kriminality nenastalo.

Pokud se vrátíme do 70. let můžeme je směle nazvat druhým pokusem o reformu vězeňství. Vlády začínají přehodnocovat svůj postoj k trestu odnětí svobody jako k dominantnímu trestu a hlavně v Evropě a Americe dochází k zásadnímu obratu v dlouho zaujatém postoji.

Hledají se nové alternativy k trestu odnětí svobody. Tento proces není ještě zcela uzavřen. Můžeme směle říci, že v tomto hledání bude ještě nadále pokračováno.

V současné době se počet vězňů pohybuje okolo 23 000. To je přibližně 219 vězňů na 100 000 obyvatel České republiky. Naši zemi bychom tímto směle mohli zařadit do společnosti zemí jako je Brazílie, Bělorusko či Mexiko. V celosvětovém srovnání tedy České republice patří 58. místo.²³

Tento vysoký počet vězňů je ale také velkou zátěží pro veřejné finance. Provoz věznic připraví veřejný rozpočet ročně přibližně o 7 573 406,3 Kč.²⁴

S ohledem na tyto údaje je určitě rozumné se zamyslet nad alternativami vazby. Nový trestní zákoník uvádí několik druhů trestů za spáchané trestné činy a přestupky, které může soudce uložit.

²³Statistická ročenka vězeňské služby české republiky 2011. dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Rocenka_2011.pdf[online](cit. 19. 02. 2012)

²⁴ tamtéž

2.1.4. Druhy trestů ve světle nového trestního zákoníku

Trestní zákoník uvádí v § 52 jednotlivé druhy trestů, jejich podmínky a stručnou charakteristiku rozvádí v následujících paragrafech.

Tak tedy „za spáchané trestné činy může soud uložit tresty:

- a) *odnětí svobody*
- b) *domácí vězení*
- c) *obecně prospěšné práce*
- d) *propadnutí majetku*
- e) *peněžitý trest*
- f) *propadnutí majetku*
- g) *zákaz činnosti*
- h) *zákaz pobytu*
- i) *zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce*
- j) *ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání*
- k) *ztrátu vojenské hodnosti*
- l) *vyhoštění*²⁵

Jak je tedy patrné, vidíme, že zákonodárce dává bezpochyby široké spektrum trestně právních sankcí k výběru. Jak to tedy vypadá s jejich užitím v praxi?

Zajímavý je v tomto směru pohled na tabulku uvádějící počty odsouzených podle jejich délky trestu uveřejněnou ve statistické ročence Vězeňské služby České republiky pro rok 2011.

Pro nás zajímavé údaje, tedy počty osob s délkou trestu do 2let, jsou zde ještě navíc rozděleny do časových intervalů:

- do 3 měsíců
- 3 – 6 měsíců
- 6 – 9 měsíců
- 9 – 12 měsíců
- 1 – 2 roky

²⁵§ 52. odst. 1. písm. a – l. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník v platném znění

Pokud porovnáme údaje v námi nabízeném horizontu vývoje 3 posledních let, roku 2009, 2010 a 2011, zjistíme, že kategorie trestů označených „do 3 měsíců“ zaznamenala pokles vězňů až o 118 osob.

Další kategorií je kategorie délky trestu v počtu 3 až 6 měsíců. Zde je opět zaznamenán výraznější pokles, a to v počtu 462 osob.

Třetí kategorií jsou tresty v délce od 6 do 9 měsíců. Pokud porovnáme údaj z roku 2009, který uvádí počet 1797 vězňů s touto délkou trestu a údaj z roku 2011, který se pyšní číslem 1621, zjistíme, že i zde je mírný pokles o 176 vězňů.

Předposledním sledovaným trestem, je ten s délkou trestu „9 – 12 měsíců“. Jestliže jsme tedy až doposud zmiňovaly poklesy, zde již trend nabírá jiný směr a to ten pro nás méně příznivý, vzestup. To konkrétně o počet 324 osob v této délce výkonu trestu. Bohužel největší nárůst v počtu 892 osob v délce výkonu trestu uvádí tabulka v kolonce „1 – 2 roky“.

Proč si tedy země, kde je výkon vazby jeden z nejdražších, dovolí mít takový počet vězňů s délkou vazby do 2 let, kde by alternativní trest připadal v úvahu? A jak je možné, že zaznamenáváme i negativní, rostoucí tendence?

Změny v přístupu k trestání se určitě neseťkávají jen s pozitivním ohlasem. Uvedení ukládání alternativních trestních sankcí do praxe stále ještě naráží jak na odpor a nedůvěru laické veřejnosti, která stále ještě považuje trest odnětí svobody strávený ve vazbě jako za tu nejbezpečnější, nejsnazší a do jisté míry pro společnost tu nejzadostiučňující variantu, tak i u expertní části veřejnosti.

Zbývá osvětlit, co ty alternativní tresty vůbec jsou.

2.2. Alternativní trest

Co si pod tím představit?

Musíme si ale hned následně vyjasnit, že starý ani ten nový Trestní zákoník spojení „alternativní trest“ nezná. Je to pouze taková pomůcka jak určitý typ trestu, my ho tedy pojmenováváme trest alternativní, odlišit od trestu nepodmíněného. Je to tedy jakási alternativa trestu k trestu nepodmíněnému a od toho je již kousek k trestu alternativnímu.

Alternativní trest můžeme chápat jako „moderní formy zacházení s pachatelem, ať už mají povahu trestu nebo jiného opatření, které proběhne často se souhlasem pachatele.“²⁶

2.2.1. Vývoj alternativního trestání

Trest odnětí svobody je sankcí relativně novou, která zaznamenala svůj rozmach v 19. století a masově se začala používat ve století 20., kdy získal dominantní postavení v hierarchii trestních sankcí. Tento vývoj ale nezůstal bez následků.

Těmito následky jsou permanentní přeplnění věznic, čímž se zproblematizovala jedna z hlavních funkcí trestu a to je náprava odsouzeného. Jak z tohoto začarovaného kruhu ven se pokusila vyřešit reforma vězeňských systémů, která proběhla na počátku let sedmdesátých 20. století. Bohužel bez kýženého výsledku. Proto nastupuje trend v podobě nové reakce na trestnou činnost v podobě alternativních způsobů řízení a alternativního trestání.

Pokud se tedy blížeji podíváme na vývoj alternativního trestání, můžeme jej rozdělit v zásadě na tři směry.

Ten první směr je charakteristický snahou o zmírnění intramurálního detenčního charakteru odnětí svobody.²⁷ Co si pod tím ale představit? Tak tedy jde o případy, kdy

²⁶ KALVODOVÁ, V. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 114. ISBN 80-210-3025-9

je pobyt odsouzeného ve věznicí doprovázen různými aktivitami, které už ale probíhají na svobodě. Pod těmito aktivitami si představme např. výkon zaměstnání, profesionální výcvik, apod. K těmto trestům bychom mohli zařadit i domácí vězení. Které je také spojeno s omezením svobody pohybu odsouzeného.

Tedy tedy ten druhý směr. Ten je zaměřen především na typické alternativní tresty, které již zcela vylučují jakoukoliv intramulární detenci.²⁸ Do seznamu těchto trestů řadíme např. peněžité tresty, denní pokuty, probace, veřejně prospěšné práce, apod. Jsou to i sankce omezující či zbavující určitých práv, jako je např. zákaz řízení motorového vozidla, zákaz výkonu povolání, apod. Dále jsou to ale i výchovná opatření donucující povahy, která jsou spojená s povinností buď navštěvovat po stanovenou dobu ve svém volném čase specializovaná střediska, nebo podrobení se dohledu a nutnost řídit se radami pověřené osoby. Dále zde nastupuje i tzv. morální sankce. Pod tímto pojmem se skrývá např. náhrada škody, omluva poškozenému, apod.

Směr třetí má již vyloženě depenalizační charakter.²⁹ Co si pod tím představit?

Jsou to taková opatření, která spojujeme s vyloučením uložení trestu odnětí svobody či odkladu jeho výkonu. Řadíme sem tedy zejména podmíněné odsouzení a upuštění od potrestání. Dále sem řadíme tzv. odklony, jako jsou podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání. Některá z těchto opatření bývají spojená s určitým omezením a povinností.

„S myšlenkou alternativního řešení trestních věcí je spojen nový koncept tzv. restorativní (obnovující, napomáhající) trestní spravedlnosti, který se začíná prosazovat od počátku devadesátých let 20. století a představuje určitý protiklad k tradičně represivnímu pojetí atributivní, retribuční (odplatné, trestající) justice.“³⁰

²⁷ srov. KALVODOVÁ, V. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 109. ISBN 80-210-3025-9

²⁸ srov. KALVODOVÁ, V. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 110. ISBN 80-210-3025-9

²⁹ srov. KALVODOVÁ, V. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 110. ISBN 80-210-3025-9

³⁰ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 468. ISBN 978-80-7400-042-3

V současnosti můžeme říct, že ani jeden ze zmíněných modelů již ve své čisté podobě neexistuje.

Restorativní justice může být definována jako systematická odezva (schopnost reagovat) na porušení práva, která klade důraz na „zhojení ran“ oběti, pachatele a komunity způsobených nebo odhalených trestným činem. Praktiky a programy zohledňující restorativní cíle identifikují a přijímají postupy k nápravě způsobené ujmy, snaží se ovlivňovat všechny nezúčastněné osoby a pokouší se transformovat tradiční vztahy mezi komunitami a jejich vládami.³¹

Restorativní justice a její principy se formovaly v polovině 80. let nejdříve v Kanadě a USA a přes západní Evropu začaly prosakovat i k nám.

Restorativní justice vychází z toho, že „trestný čin je sociálním konfliktem mezi dvěma a více jednotlivci a mezi jejich normami a normami ve společnosti, v níž se nacházejí, a lze jej účinně řešit jen za aktivní účasti všech dotčených osob.“³²

Vše co bylo výše napsáno, stojí a padá na dobrovolnosti zúčastněných stran.

2.2.2. Postavení alternativních trestů v systému trestních sankcí

Abychom předešli omylu, je třeba vysvětlit odlišnost pojmů „alternativy k potrestání“, „alternativní tresty“, tzv. „odklony“ a „mediace“.

Pod pojmem alternativy k potrestání si představme prostředky, které po vyslovení viny uijeme místo uložení jakéhokoliv trestu odnětí svobody. V českém právním systému to bude upuštění od potrestání, upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení nebo zabezpečovací detence a podmíněné propuštění od potrestání

³¹ srov. DIBLÍKOVÁ, S. *Restorativní justice a vězeňství*. In: Restorativní justice Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 55. ISBN 80-7338-021-8

³² FRYŠTÁK, M., ŽATECKÁ, E. *Princip restorativní justice v novém trestním zákoníku*. Katedra trestního práva Právnické fakulty MU v Brně. dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Frystak_Zatecka.pdf[online](cit. 24. 03. 2012)

s dohledem. Všechny tyto instituty jsou obsaženy v zákoně č. 40/2009 Sb. v § 46 až § 48.³³

Oproti tomu pod pojmem alternativní tresty se skrývají tresty, které nejsou spojené s odnětím svobody a tudíž následnou izolací pachatele od společnosti. V praxi se ukládají místo nepodmíněného odnětí svobody a měli by splnit účel trestu stejně, jako by byl soudcem uložen trest odnětí svobody. K těmto alternativním trestům řadíme obecně prospěšné práce, podmíněné odsouzení, podmíněné odsouzení s dohledem a peněžité trest. Opět v zákoně č. 40/2009 Sb. § 62, § 81, § 84 a § 67³⁴.

„Ve výčtu trestu uvedeném v § 52 jsou obsaženy i další tresty, které se mohou v konkrétním případě takovouto alternativou stát, např. samostatně uložený zákaz činnosti (§ 73 odst. 2), takto uložené domácí vězení (§ 60 odst. 2).“³⁵

Význam posledně jmenovaných trestů jakožto alternativních trestů je však ve srovnání s výše uvedenými tresty menší.

Do třetice je třeba vysvětlit pojem tzv. odklonu. „Pojem odklon představuje procesní alternativy ke standardnímu trestnímu řízení. Jedná se o instituty, jež jsou vlastní angloamerickému trestnímu procesu, jejichž podstatou je, že trestní řízení nedospěje do svého obvyklého konce, tedy vynesení rozsudku, ale od této cesty se odkloní a věc se vyřídí jinak.“³⁶

Zajímavé je, že pani Doc. JUDr. Věra Kalvodová, Dr. se přiklání k názoru nepodřazovat trestní příkaz (§ 314e TrŘ) pod tzv. odklony. V jejím pojetí je podle trestního řádu typickým odklonem podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307 TrŘ) a narovnání (§ 307 TrŘ).³⁷

Jako poslední nám zbývá objasnit pojem mediace. „Mediace je specifickou mimotrestní metodou řešení trestních věcí. Rozumí se jí ve smyslu § 2 odst. 2 PMSI mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a

³³ Zákon 40/2009Sb., Trestní řád v platném znění

³⁴ Zákon 40/2009Sb., Trestní řád v platném znění

³⁵ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 469. ISBN 978-80-7400-042-3

³⁶ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 469. ISBN 978-80-7400-042-3

³⁷ srov. KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 469. ISBN 978-80-7400-042-3

činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávána v souvislosti s trestním řízením. Konečné rozhodnutí ve věci sice zůstává v pravomoci soudu, resp. v přípravném řízení státního zástupce, restorativní pojetí justice však vytváří mediátorovi prostor k tomu, aby stranám konfliktu nabídl jinou možnost řešení, než je tradiční soudní cesta.³⁸ Toto lze samozřejmě provést jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.

2.2.3. Účel alternativního trestu

Jak jsme již zmínila nový Trestní zákoník³⁹ spojení „alternativní trest“ nezná, ale přesto bylo posílení úlohy alternativních trestů hlavní filozofií a hybnou silou pro vznik nového Trestního zákoníku.

Jedna z hlavních zásad, která ovlivňuje i ukládání a výkon trestu je zásada humanismu. „Trestní represe by měla být represí rozumnou, státní orgány se musí chovat k pachateli trestného činu lidsky, bez diskriminace. Tato zásada se projevuje v §23 odst. 2 Trestního zákona⁴⁰, který zakazuje výkonem trestu ponížit lidskou důstojnost, a dále i v samotné zákonné definici účelu trestu, ve výběru trestů a v subsidiaritě nepodmíněného trestu odnětí svobody.“⁴¹

„Prosazování požadavku humánnosti trestů sledovaly již novely trestního zákona z roku 1961 přijaté po roce 1989. Nejprve bylo přikročeno ke zrušení trestu smrti a k jeho nahrazení trestem odnětí svobody na doživotí s možností podmíněného propuštění, vzápětí docházelo i k výraznému posilování pozice trestů nespojených s odnětím svobody. Aplikace nepodmíněného trestu odnětí svobody byla postupně

³⁸ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 469. ISBN 978-80-7400-042-3

³⁹ Zákon 40/2009Sb., Trestní řád v platném znění

⁴⁰ Zákon 40/2009Sb., Trestní řád v platném znění

⁴¹ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 351. ISBN 978-80-7201-696-9

omezována, byl zdůrazněn jeho výjimečný charakter při trestání méně závažných trestných činů a rozšířena škála trestů o trest obecně prospěšných prací a podmíněné odsouzení s dohledem. K účinné realizaci těchto nových trestů byla zákonem č. 257/2000 Sb. ustanovena Probační a mediační služba. Mezi její hlavní úkoly patří organizace a výkon dohledu nad chováním odsouzených a kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody.⁴²

„V zamítnuté osnově trestního zákoníku z roku 2006 se navrhoval nový druh trestu, a to trest domácího vězení. Tento navrhovaný druh trestu byl koncipován jako další z tzv. alternativních trestů. Podstata měla spočívat v tom, že odsouzený by byl povinen zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna a v ostatních dnech v době od 20.00 hodin do 5.00 hodin. Navrhovalo se, aby bylo možné tento trest uložit až na dobu dvou let. Do budoucna se uvažovalo v souvislosti s tímto trestem o tzv. elektronickém sledování odsouzeného. Nová verze osnovy rekonfigurovaného trestního zákoníku z roku 2007 tento druh trestu opětovně obsahuje.“⁴³

Přesuňme se tedy zpět k současnosti a tedy k novele Trestního zákoníku⁴⁴ z roku 2009, účinné od 1. 1. 2010.

Pokud vezmeme v potaz, co jsme se právě dozvěděli, je tedy zcela logické, že novela Trestního zákona⁴⁵ bude na uplatňování zásady humanismu dále navazovat. Navíc tento Trestní zákoník⁴⁶ v rámci obecných zásad pro ukládání trestních sankcí výslovně vyjadřuje zásadu subsidiarity přísnější trestní sankce.

„Tam, kde postačí uložení trestní sankce pro pachatele méně postihující, nesmí být uložena trestní sankce pro pachatele citelnější (§ 38 odst. 2). Tuto zásadu ve vztahu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody konkretizuje v ustanovení § 55 odst. 2⁴⁷. Za trestné činy, u nichž horní hranice trestní sazby odnětí svobody nepřevyšuje tři léta,

⁴² NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 359. ISBN 978-80-7357-509-01

⁴³ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 351. ISBN 978-80-7201-696-9

⁴⁴ Zákon 40/2009Sb., Trestní řád v platném znění

⁴⁵ Zákon 40/2009Sb., Trestní řád v platném znění

⁴⁶ Zákon 40/2009Sb., Trestní řád v platném znění

⁴⁷ Zákon 40/2009Sb., Trestní řád v platném znění

lze uložit nepodmínečný trest odnětí svobody jen výjimečně. Podpořit subsidiární postavení nepodmíněného trestu odnětí svobody mají též dva nové tresty nespojené s odnětí svobody – domácí vězení a zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, z nichž zejména domácí vězení může nepodmíněný trest odnětí svobody účinně nahradit.⁴⁸

V novém Trestním zákoníku⁴⁹ z roku 2009 již samozřejmě trest domácího vězení obsažen je a zároveň je i notně posílena jeho úloha ve struktuře alternativního trestů.

Jak jsem se již zmínila v předcházející kapitole, pachatel a následně odsouzený vnímá trest jako jakousi újmu na jeho osobě. Je třeba si uvědomit, že trest není ve vztahu jen s pachatelem ale také s celou společností.

„Ochrany společnosti před pachateli trestných činů lze dosáhnout jen uložením trestu, který je ospravedlněn závažností spáchaného trestného činu a osobou jeho pachatele, neboť pouze takový trest je způsobilý působit generálně preventivně ve smyslu odstrašení a výchovy, smířit pachatele se společností a umožnit jeho znovuzачlenění do společnosti.“⁵⁰

Musíme si ale následně uvědomit, že značná část pachatelů méně závažných trestných činů, u kterých je prokazatelně menší narušení osobnosti a pro které uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody nepřipadá v úvahu. Toto by bylo již proti samotné zásadě humanismu. U těchto pachatelů by nepodmíněný trest způsobil více škody nežli užitku. Trest odnětí svobody způsobuje násilné vytržení pachatele z jeho přirozeného sociálního prostředí, dochází tak u něj k narušení sociálně užitečných svazků a oproti tomu nám vzniká nebezpečí narušení pachatelovi osobnosti díky vlivu více narušených osob, kterému by byl jistě při výkonu trestu odnětí svobody ve věznici vystaven. V tomto světle se alternativní tresty, které nejsou spojeny s odnětím svobody a pachatele tím neoddělují od společnosti, jeví pro společnost přínosné.

⁴⁸ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 359 – 360. ISBN 978-80-7357-509-01

⁴⁹ Zákon 40/2009Sb., Trestní řád v platném znění

⁵⁰ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 360. ISBN 978-80-7357-509-01

Pokud se na uložení alternativního trestu, který nebude spojen s odnětím svobody, podíváme z pachatelova úhlu pohledu, musíme si uložení takového trestu spojit s projevem jakési důvěry v pachatele.

„V celosvětovém vývoji se prosazuje úsilí o širší využívání trestů nespojených s odnětím svobody a postupné nahrazování trestu odnětí svobody těmito alternativami. Hlavní důvody tohoto úsilí je třeba spatřovat zejména v tom, že alternativy trestu odnětí svobody nemají nevýhody odnětí svobody, jejich výkon je spojen s nižšími náklady a nejsou překážkou pro opětovné začlenění pachatele do společnosti, ale naopak v řadě případů mu účinně napomáhají.“⁵¹

2.2.4. Podměty k využívání alternativních druhů trestů ze stran mezinárodních organizací

Ráda bych nejprve začala u evropského práva a u toho jak evropské instituce ovlivňovaly a stále ovlivňují tento vývoj.

Proč společnost upustila, nebo se o to alespoň pokouší, od trestu odnětí svobody jako od *ultima ratio* jsem už naznačila v předchozí kapitole. K využívání alternativních trestů nabádají řady mezinárodních organizací, ať OSN, EU či Rada Evropy.

Organizace OSN jako nadnárodní organizace jako své cíle prezentuje udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, ale rovněž spolupráci jejích členských států při řešení mezinárodních ekonomických, sociálních, kulturních a humanitárních otázek a podporu základních lidských práv a svobod. Jako jedno z témat, kterému OSN zvýšeně věnuje pozornost je i prevence kriminality. Již od roku 1955 se proto každých pět let koná kongres OSN. Ten se do roku 2005 nazýval „Kongres o prevenci zločinnosti a zacházení s pachateli“ a který se dnes skrývá pod názvem „Kongres o prevenci kriminality a trestní justice“. To ale nic nemění na jeho úkolu, kterým je zajistit výměnu informací a praktických zkušeností mezi jeho účastníky. Účastníky

⁵¹ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 360. ISBN 978-80-7357-509-01

těchto kongresů jsou tradičně zástupci vlád, mezivládních a nevládních organizací, organizačních jednotek OSN i jednotlivci z řad expertů, akademiků a jiných odborníků na poli prevence kriminality a trestní justice.

Komise pro prevenci zločinnosti a trestní justici, jejíž předchůdce až do roku 1991 byl Výbor pro prevenci zločinnosti a kontrolu, je podpůrným orgánem Hospodářské a sociální rady OSN. Jejím úkolem je rozvíjet, monitorovat a dohlížet na implementaci programu OSN pro prevenci zločinnosti a trestní justici a usnadnit koordinaci činností institutů OSN pro prevenci zločinnosti a zacházení s pachateli.⁵²

„Právními nástroji OSN a Rady Evropy jsou především mezinárodní smlouvy. S ukládáním alternativních trestů pak přímo souvisí Evropská úmluva o dohledu nad podmíněně odsouzenými a podmíněně propuštěnými pachateli (podepsaná 3. 11. 1964, platná až od 22. 8. 1975), v níž se její smluvní státy dohodly na pravidlech spolupráce (provedení dohledu, výkonu či kompletní aplikace trestu) pro případy, kdyby byl pachatel podmíněně odsouzen nebo podmíněně propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody (včetně podmíněného upuštění od potrestání) na území jednoho smluvního státu, ale pobyt by měl v jiném smluvním státě. Česká republika tuto úmluvu ratifikovala.“⁵³

OSN i Rada Evropy svůj postoj k principům restorativní justice a celkově k trestně právním alternativám nejlépe ukazuje na svých aktech aplikace mezinárodního práva, především se jedná o rezoluce Valného shromáždění, jejichž obsahem jsou deklarační standardy či základních principů. Tyto deklarační standardy vznikly původně jako výstupy kongresů o prevenci zločinnosti a zacházení s pachateli a poté byly schváleny Valným shromážděním ve formě rezoluce.

„Tyto deklarační standardy jsou spolu s dalšími deklaracemi a směrnici přehledně uspořádány v Souhrnu standardů a norem OSN týkajících se prevence zločinnosti a trestní justice

⁵² srov. BOLEDOVIČOVÁ, L. *Trestněprávní alternativy v právních nástrojích OSN a Rady Evropy*. In: COFOLA 2011: The Conference Proceedings. Brno: Masarykova univerzita, 2011. dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2011/files/normotvorba/Boledovicova_Lucie_5847.pdf[online] (cit. 20. 02. 2012)

⁵³ BOLEDOVIČOVÁ, L. *Trestněprávní alternativy v právních nástrojích OSN a Rady Evropy*. In: COFOLA 2011: The Conference Proceedings. Brno: Masarykova univerzita, 2011. dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2011/files/normotvorba/Boledovicova_Lucie_5847.pdf[online] (cit. 20. 02. 2012)

(Compendium of United Nations Standards and Norms in Crime Prevention and Criminal Justice).⁵⁴

Když se tedy zmíníme jen o těch nejvýznamnějších, jsou jimi tzv. Pekingská pravidla – Standardní minimální pravidla pro výkon soudnictví ve věcech mládeže a Tokijská pravidla – Standardní minimální pravidla pro opatření nespojená s odnětím svobody. Standardní minimální pravidla OSN pro opatření nespojená s odnětím svobody (United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures) neboli Tokijská pravidla A/RES/45/110, která byla přijata na osmém kongresu OSN konaném v Havaně v roce 1990. Obsahují standardní minimální pravidla pro opatření nespojená s odnětím svobody.

Nabádají zhruba k tomu:

- aby byla společnost více zapojena do trestního řízení, aby docházelo k nápravě pachatelů, tím, že bude v pachateli probuzen pocit odpovědnosti vůči společnosti.
- aby členské státy dbaly více o rovnováhu mezi právy pachatelů, právy obětí a zájmem společnosti na bezpečnosti a prevenci kriminality.
- aby členské státy měli snahu vytvořit ne vazební opatření v rámci svých právních systémů, tím nabídli další možnosti a docílili snížení používání trestu odnětí svobody, racionalizace trestní politiky a to vše s ohledem na dodržování lidských práv, požadavků sociální spravedlnosti a rehabilitačních potřeb pachatele.
- aby tato pravidla byla uplatňována bez jakýchkoliv diskriminačních praktik, mezi něž patří ty na základě rasy, barvy pleti, pohlaví, věku, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení.

Jako další jsme zmínili Pekingská pravidla (Standardní minimální pravidla pro výkon soudnictví ve věcech mládeže). Ta jsou, jak se dá odvodit z jejich názvu zaměřena na

⁵⁴ BOLEDOVIČOVÁ, L. *Trestněprávní alternativy v právních nástrojích OSN a Rady Evropy*. In: COFOLA 2011: The Conference Proceedings. Brno: Masarykova univerzita, 2011. dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2011/files/normotvorba/Boledovicova_Lucie_5847.pdf[online] (cit. 20. 02. 2012)

mládež jakožto pachatele trestné činnosti. V nich obsažená doporučení se snaží upřednostnit u mládeže odklony od formálního trestního řízení a alternativních sankčních opatření. A to v každém stádiu trestního řízení a neoddělitelně také jen v případech, kde je to vhodné.

Jako další mezinárodní organizace můžeme jmenovat Radu Evropy a její orgán s rozhodovací pravomocí – Výbor ministrů.

Výbor ministrů má pravomoc vydávat doporučení, která budou apelovat na vlády všech členských zemí Rady Evropy. Formu rezoluce měla tato doporučení až do roku 1979, „proto byla jedním z prvních aktů týkajících se trestněprávních alternativ rezoluce (65) 1 o odkladu trestu, probaci a jiných alternativách k trestu odnětí svobody (ze dne 22. ledna 1965).“⁵⁵

Obsahuje doporučení k uzákonění možnosti ukládat zejména prvopachatelům, kteří nespáchali nějaký zvlášť závažný trestný čin určité alternativy k trestu odnětí svobody či podmíněná opatření. A doporučuje rozšířit možnost k využití opatření nespočívajících v uvěznění pachatele.

Výbor ministrů je v tomto ohledu velmi plodný. Já zde určitě nebudu jmenovat všechny rezoluce a doporučení, ale pokusím se vyzdvihnout jen ty, které se bezprostředně dotýkají tématu mé diplomové práce.

V březnu roku 1976 se objevuje rezoluce č. (76) 10 „o určitých alternativních trestních opatřeních k trestu odnětí svobody“. Ta doporučuje státům zavedení nových alternativních opatření a větší míru využití těch stávajících.

Díky doporučení Výboru ministrů č. R (87) 18 „o zjednodušení trestního řízení“ se do českého trestního práva dostává institut podmíněného zastavení trestního stíhání, trestní příkaz a narovnání.

Veliký význam pro využívání alternativních trestů má určitě doporučení z roku 1992 č. R (92) 16 „k Evropským pravidlům v oblasti komunitních sankcí a opatření“ a na něj navazující doporučení Rec (2000) 22 „ke zdokonalování implementace

⁵⁵ BOLEDOVIČOVÁ, L. *Trestněprávní alternativy v právních nástrojích OSN a Rady Evropy*. In: COFOLA 2011: The Conference Proceedings. Brno: Masarykova univerzita, 2011. dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2011/files/normotvorba/Boledovicova_Lucie_5847.pdf[online] (cit. 20. 02. 2012)

Evropských pravidel v oblasti komunitních sankcí a opatření“. Toto opatření bylo vypracováno odborníky na základě kontroly, jak jsou evropská pravidla implementována do právní praxe a jeho výsledkem je 90 pravidel pro účinnou aplikaci komunitních sankcí a opatření, jež jsou široce definovány jako sankce a opatření, „která sice ponechají pachatele ve společnosti, avšak prostřednictvím uložených podmínek a/nebo povinností zahrnují určité omezení jeho svobody. Sankce přitom mohou být ukládány soudy či soudci a opatření mohou být přijata před nebo namísto rozhodnutí o sankci.“⁵⁶

Velmi blízký vztah k alternativním trestům má i doporučení CM/Rec (2010) 1 „k Probačním pravidlům Rady Evropy“ z roku 2010. Probace a návod ke správnému fungování probačních agentur je ve stručnosti obsah tohoto doporučení.

⁵⁶ BOLEDOVIČOVÁ, L. *Trestněprávní alternativy v právních nástrojích OSN a Rady Evropy*. In: COFOLA 2011: The Conference Proceedings. Brno: Masarykova univerzita, 2011. dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2011/files/normotvorba/Boledovicova_Lucie_5847.pdf[online] (cit. 20. 02. 2012)

3. Rozbor právní úpravy trestu domácího vězení v trestním právu hmotném

3.1. Předchůdci dnes platné úpravy trestu domácího vězení v českých zemích

Přestože předchozí trestní zákoník, Zákon č. 140/1961 Sb., institut domácího vězení neobsahoval, není v našem trestním právu trest domácího vězení úplným nováčkem. Pokud se ponoříme do vzdálené minulosti a to do období 1852 až 1950, zjistíme, že tehdy platný zákon č. 117/1852, ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích obsahuje trest domácího vězení jako alternativu vězení prvního stupně.

Tento zákoník totiž rozlišuje dva stupně vězení. A to konkrétně ten první v §244 a druhý v §245. Kde se píše:

„§.244. Die Strafe des Arrestes hat zwei Grade: der erste wird durch Arrest, ohne Zusatz, bezeichnet, und besteht in Verschliessung in einem Gefangenhause ohne Eisen; Wobei dem Verurtheilten, wenn er sich den Unterhalt aus eigenen Mitteln oder durch Unterstützung der seinigen zu verschaffen fähig ist, die Wahl seiner Beschäftigung überlassen bleibt.“⁵⁷

Po překladu se dozvíme, že vězení je zde rozděleno do dvou stupňů. Ten první se označuje slovem vězení a to bez přídavku a spočívá v tom, že odsouzený je zavřen ve věznicí bez želez. Odsouzenec, který má možnost si obživu sám ze svých zdrojů obstarat či s pomocí svých rodinných příslušníků, je ponechána možnost volby jak se bude zaměstnávat.

Další paragraf navazuje na mnou již shora rozebranou úpravu v tom smyslu, že uvádí stručnou definici vězení druhého stupně.

„§.245. Der Arrest des zweiten Grades wird durch den Zusatz „strenger Arrest“ bezeichnet. Auch in diesem Wort der Verurtheilte ohne Eisen, in Bezeichnung auf Verpflegung und Arbeit aber so gehalten, wie es die Einrichtung der für solche Sträflinge bestimmten Strafaustalten noch den darüber bestehenden oder noch zu

⁵⁷ Zákon č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích. dostupné z: <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=rgb&datum=1852&page=626&size=45>[online](dne 24.03.2012)

*erlassenden besonderen Vorschriften mit sich bringt. Es Word ihm mit Niemanden eine Zusammenkunft ohne Gegenwart des Gefangenwärters, auch keine Unterredung in einer den letzteren unverständlichen Sprache gestattet.*⁵⁸

Z něho tedy vyplývá, že vězení druhého stupně bývá označeno ještě přídavkem tuhé vězení. I přesto to vše je v něm trestanec držěn bez želez, ale co se týká jeho stravy, jsou zde již daná striktní pravidla v tom smyslu, že strava se mu dá jen taková, která odpovídá striktním předpisům, které byly pro tento účel vydány a které schvaluje zřízení věznic, které jsou pro takovéto trestance ustanovené.

Je zde i přísné omezení týkající se návštěv odsouzeného. A to konkrétně, že se trestanci se zakazuje scházet se s někým bez přítomnosti dozorce, anebo mluvit s někým jazykem dozorcí nesrozumitelným.

*„§.246. Ausser diesen beiden Graden des Arrestes kann auch auf Hausarrest, entweder gegen blosse Angelobung, sich nicht zu entfernen, oder mit Aufstellung einer Wache erkannt werden. Der Hausarrest verpflichtet den Verurtheilten, sich unter keinem Vorwande vom Hause zu entfernen, bei Strafe, dien och übrige Arrestzeit in den öffentlichen Verhaftorte zu vollstrecken.“*⁵⁹

Tento paragraf se konkrétně týká dalšího možného trestu uvěznění, který může být trestanci uložen a to konkrétně domácím vězením.

Trest domácího vězení může být uložen buď jen výměnou za příslib odsouzeného, že se od místa uvěznění nevzdálí, anebo mu může být ke dveřím postavena stráž. Pokud si dočteme tento paragraf do konce, objeví se nám paralela s dnešní českou úpravou trestu domácího vězení. Konkrétně v důsledcích, které nastanou, když odsouzený tento trest domácího vězení poruší.

Pokud odsouzený zákaz vzdálení se od svého domu poruší, musí si zbytek trestu odpykat ve veřejné věznici.

Poslední pro nás zajímavý paragraf nám osvětluje podmínky, za kterých mohl soudce uložit trest domácího vězení.

⁵⁸ Zákon č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích. <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=rgb&datum=1852&page=626&size=45> [online](dne 24.03.2012)

⁵⁹ Zákon č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích. dostupné z <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=rgb&datum=1852&page=626&size=45> [online](dne 24.03.2012)

„§. 262. Wann Hausarrest verhängt werden kann.

Ferner kann anstatt des Arrestes des ersten Grades Hausarrest verhängt werden, wenn der zu Bestrafende von unbescholtenem Rufe ist, und durch die Entfernung von seiner Wohnung gehindert würde, seinem Amte, seinem Geschäfte, oder seiner Erwerbung obzuliegen.“⁶⁰

Ten, kdo může být odsouzen k trestu domácího vězení, které může být uloženo namísto vězení prvního stupně, musí být bezúhonné pověsti, a oddělením od jeho příbytku by mu bylo zabráněno věnovat se svému úřadu, obchodu, nebo svému výtvarnému dílu.

Následně po vzniku Československa se objevila na právní scéně tzv. recepční norma, zákon o zřízení samostatného státu československého, Zákon č. 11/1918 Sb.

Na základě tohoto zákona zůstal námi zmiňovaný rakousko-uherský zákon č. 117/1885 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích na našem území i nadále v platnosti, a to až do roku 1950.

Právní úprava trestu domácího vězení tak jak jsme ji nastínili v předchozích odstavcích, byla nadále v platnosti, ikdyž na základě začlenění právní úpravy podmíněného odsouzení do právní praxe mohla být úloha trestu domácího vězení oslabena.⁶¹

Posuneme-li se v dějinném vývoji dále, ocitneme se v době okupační, v době Protektorátu Čechy a Morava.

V této době byla potlačena nejen osobní identita Čechů a Slováků, ale i ta právní. Můžeme sice říci, že byla zachována soustava soudů, ale případy, které vzbudily pozornost u německých úřadů, jako byly ty, které se dotýkaly politických otázek, byly řešeny výlučně před německými soudy. Pro občany říše bylo platné říšské právo a spadaly pod pravomoc říšských soudů.

Zákon č. 86/1950Sb. doplněný zákonem č. 65/1956Sb. znamenal nejen opuštění rakousko-uherské právní kultury, ale také výrazný krok zpět, protože z něj byla

⁶¹ srov. Zákon č. 562/1919 Sb., o podmíněném odsouzení a o podmíněném propuštění

vypuštěna úprava trestu domácího vězení. Následován byl zákonem č. 140/1961Sb., Trestní zákoník. Je snad zbytečné vyjmenovávat všechny novelizace, kterými tento zákoník prošel, protože ani jedna z nich neznamenal návrat trestu domácího vězení do našeho právního systému.

Záblesk, který mohl v konečné fázi znamenat návrat trestu domácího vězení do českého práva, byla zamítnutá osnova trestního zákoníku z roku 2006.

Trest domácího vězení byl v této osnově koncipován jako další z tzv. alternativních trestů. Jeho základ měl spočívat na tom, že odsouzený by byl povinen zdržovat se v určitém obydlí. Konkrétně by tato povinnost byla aplikována ve dnech pracovního klidu a pracovního volna. Tuto povinnost by musel dodržet i v ostatních dnech v době od 20.00 hodin do 05.00 hodin. Tento trest měl být uložitelný až na dobu dvou let a počítalo se i s elektronickým sledováním odsouzeného.⁶²

Jak jsem již zmínila dlouho platný a mnohokrát novelizovaný Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákoník trest domácího vězení nekodifikoval, s tímto institutem opět přichází až Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník⁶³, který dodnes stačil projít už jak je dobrým zvykem českého právního systému třemi novelami.

A to jak již Zákonem č. 306/2009 Sb., dále Zákonem č. 118/2011 Sb. a konečně Zákonem č. 330/2011 Sb., kterým se nejen mění Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů ale i Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů.

Pro nás bude důležitý stav zákona č. 40/2009Sb. ve stavu před a po novele zákonem č.330/2011Sb.

⁶² srov. JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 351. ISBN 978-80-7201-696-9

⁶³ Zákon č. 40/2009Sb., Trestní zákoník v platném znění

3.2. Zákonná úprava trestu domácího vězení před a po novele zákonem č.330/2011Sb.

Institut trestu domácího vězení se skrývá pod § 60 Zákona č. 40/2009Sb⁶⁴. Z důvodové zprávy k novému trestnímu zákoníku se můžeme dočíst, proč Zákodárce přikročil k zavedení institutu trestu domácího vězení.

„V novém trestním zákoně bude do systému sankcí začleněn i další dosud u nás nepoužívaný trest domácího vězení (včetně možnosti elektronického sledování), který je veden požadavkem zachování pozitivních rodinných a pracovních vazeb i ekonomickými hledisky vztahujícími se k výkonu takového trestu (značné ušetření prostředků jinak vynakládaných na výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody). Tento trest, který bude alternativou především k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, by měl být ukládán osobám, které je třeba s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu, osobě pachatele i možností jeho resocializace sice bezprostředně postihnout omezením osobní svobody (nestačí jen podmíněné odsouzení), ale postačuje vzhledem k jejich osobním vlastnostem a rodinným poměrům podstatně menší intenzita zásahu vůči nim. Kontrolu budou zajišťovat probační úředníci nebo bude zavedeno elektronické sledování za použití tzv. náramků (viz novela trestního řádu).“⁶⁵

Jak se tedy z důvodové zprávy dozvídáme, vedla Zákodárce k znovuzákonění trestu domácího vězení hlavně snaha ulevit veřejným financím a zachovat sociální začlenění odsouzeného. Což je jedním z hlavních cílů všech alternativních trestů.

Zákodárce nabádá soudce, aby trest domácího vězení užívali hlavně jako alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Je zde také uvedena stručná charakteristika potencionálních pachatelů, u kterých by mohl být uložen trest domácího vězení. A také stanovuje, že ke kontrole bude sloužit nově zavedený institut elektronického sledovacího zařízení v podobě náramků v součinnosti s Probační a mediační službou.

⁶⁴ Zákon č. 40/2009Sb., Trestní zákoník v platném znění

⁶⁵ Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. dostupné z: <http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>. [online] (cit. 04. 03. 2012)

„Dnes může soud trest domácího vězení uložit pouze za přečin, při kumulativním splnění dvou předpokladů.“⁶⁶ A to na dobu až dvou let.

Tyto předpoklady jsou obsaženy v mnou již zmiňovaném § 60 Zákona č. 40/2009 Sb.⁶⁷, a to v odst. 1 písm. a) a b). Kde se uvádí, že:

„Soud může uložit trest domácího vězení až na dvě léta, odsuzuje-li pachatele přečinu, jestliže

- a) vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to popřípadě i vedle jiného trestu, a*
- b) pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené obě bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost.“⁶⁸*

Po přečtení tohoto paragrafu se nabízí otázka co je to ta povaha a závažnost spáchaného činu, jaké musí být ty poměry pachatele a co si mám představit pod potřebnou součinností?

Tyto pojmy a ještě mnohé další charakterizuje tzv. soudní individualizace trestu.

Soudní individualizace trestu je jakousi kombinací výměry a druhu trestu, která by měla zohledňovat všechny zvláštnosti toho konkrétního případu. Fundamentální pro soudní individualizaci je § 39 TZ⁶⁹, kde jsou uvedeny obecné zásady pro ukládání trestu a které musí soud při svém rozhodování zohlednit.

„Těmito zásadami jsou:

- povaha a závažnost spáchaného trestného činu
- osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry pachatele
- dosavadní způsob života pachatele a možnost jeho nápravy

⁶⁶ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 482. ISBN 978-80-7400-042-3

⁶⁷ Zákon č. 40/2009Sb., Trestní zákoník v platném znění

⁶⁸ § 60. odst. 1. písm. a, b. Zákon č. 40/2009Sb., Trestní zákoník v platném znění

⁶⁹ Zákon č. 40/2009Sb., Trestní zákoník v platném znění

- chování pachatele po činu, zejména jeho snaha nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu
- v případě tzv. spolupracujícího obviněného, jak významný byl způsob jeho přispění k objasnění zvláště závažného zločinu spáchaného členy organizované zločinecké skupiny nebo jak významná byla jeho pomoc zabránit pokusu nebo dokonání takového trestného činu
- účinky a důsledky, které lze očekávat od trestu pro budoucí život pachatele⁷⁰

V našem případě se tedy jedná o kritérium, které musí soud zohlednit prvně v podobě povahy a závažnosti spáchaného přečinu.

V § 39 odst. 2 Zákona č. 40/2009⁷¹ se dovídáme, že povaha a závažnost trestného činu, v našem případě se jedná o přečin, jsou určeny hlavně významem toho konkrétního chráněného zájmu, který byl tímto trestným činem/přečinem ohrožen či již dotčen. A to konkrétně ve způsobu provedení trestného činu/přečinu a jeho navazujících následcích, okolnostech, za kterých byl trestný čin/přečin spáchán. Zohlednit se musí také osoba pachatele, míra jeho zavinění a také pohnutka, záměr či cíl, který ho ke spáchání tohoto trestného činu/přečinu vedl.

Co si tedy představit pod pojmem osoba a poměry pachatele?

Musíme si uvědomit, že každý, tedy i pachatel se nachází v určitém sociálním prostředí a i jeho ovlivňuje mnoho vlivů. Tyto vlivy zpravidla nemají souvislost se spácháním přečinu, ale tím spíše mají vliv na to, jaký bude dopad trestu na pachatele. Mezi tyto „poměry“ můžeme zařadit např. těhotenství manželky, nemoc rodičů, věk pachatele nebo zdravotní stav pachatele.

Na začátku jsem sice řekla, že tyto poměry zpravidla nemají vliv na spáchání přečinu. Ale existují i situace, kdy právě poměry či osoba pachatele mají kardinální význam pro spáchání přečinu. V tom případě by se mohlo jednat i o určitou polehčující okolnost.

⁷⁰ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 478. ISBN 978-80-7400-042-3

⁷¹ Zákon č. 40/2009Sb., Trestní zákoník v platném znění

Trestní zákon⁷² také umožňuje uložit trest domácího vězení jako samostatný trest za podmínek uvedených v § 60 odst. 2.

„Jako samostatný trest může být trest domácího vězení uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.“⁷³

O trestu domácího vězení můžeme hovořit jako o tzv. trestu s náhradou. „V případě, že soud ukládá trest domácího vězení, stanoví pro případ, že by výkon tohoto trestu byl zmařen, náhradní trest odnětí svobody až na jeden rok. Zmaření trestu je definováno jako nedodržení jeho podmínek.“⁷⁴

To už se dostáváme k odst. 3. 4 a 5⁷⁵, kde jsou právě tyto podmínky, které se musí dodržet obsaženy. A tady se již projevila novela zákonem č. 330/2011Sb.

Z důvodové zprávy k tomuto zákonu se můžeme dočíst, proč podle Zákonnodárce bylo nutné přistoupit, v našem případě, k úpravě judikatury trestu domácího vězení.

„Na základě dosavadních zkušeností s ukládáním a výkonem trestu domácího vězení se rozšiřuje možnost jeho aplikace i na osoby, které porušují podmínky uloženého trestu obecně prospěšných prací a navrhuje se využít elektronický kontrolní systém určený pro kontrolu výkonu trestu domácího vězení i na institut podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, za současného uložení povinnosti zdržovat se po určitou část zkušební doby v určeném obydlí nebo jeho části v hodinách určených soudem. Obdobně, jako v případě trestu domácího vězení bude i v dalších případech využití elektronického kontrolního systému zpoplatněno.“⁷⁶

⁷² Zákon č. 40/2009Sb., Trestní zákoník v platném znění

⁷³ §60. odst. 2. Zákon č. 40/2009Sb., Trestní zákon v platném znění

⁷⁴ KALVODOVÁ, V. *Domácí vězení – jedna z možných alternativ odnětí svobody?*. Dny veřejného práva. Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 680. ISBN 978-80-210-4430-2. dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Kalvodova.pdf> [online](cit. 04. 03. 2012)

⁷⁵ Zákon č. 40/2009Sb., Trestní zákoník v platném znění

⁷⁶ Zákon č. 330/2011 Sb., důvodová zpráva

„V návaznosti na potřeby praxe se mění text § 60 odst. 3, a to tak, že se vypouští příkladmo uváděná specifikace doby, po kterou má být podle rozhodnutí soudu odsouzený ve svém obydlí a vykonávat trest domácího vězení. Tato specifikace (od 20.00 hodin do 05.00 hodin) se ukázala v praxi jako příliš návodná pro soudní rozhodování, a to i přes to, že i podle stávající právní úpravy soud mohl rozhodnout v rozsudku jinak a vymezit dobu odlišně. Navrhované znění již zcela jasně ponechává na rozhodnutí soudu, aby podle konkrétních podmínek u každého jednotlivého odsouzeného vymezil dobu výkonu trestu s přihlédnutím k jeho konkrétním podmínkám. Na druhé straně, jelikož se v případě trestu domácího vězení jedná o trest, který nahrazuje trest odnětí svobody, je zapotřebí, aby tento trest byl dostatečně důrazný a pokryl náležitě dobu, kterou by jinak odsouzený věnoval svým rekreačním nebo jiným aktivitám, což se nově zdůrazňuje v § 60 odst. 4.“⁷⁷

Jak tedy po novele zákonem č.330/2011Sb se následující odstavce §60⁷⁸ mění?

V odstavci 3. §60 se uvádí, že *„trest domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení v důsledku jeho onemocnění nebo úrazu; zdravotnické zařízení je povinno na vyžádání orgánu činného v trestním řízení mu tuto skutečnost sdělit.“*⁷⁹

Pokud odsouzený navštíví takovéto zdravotnické zařízení z důvodu své nemoci, je toto zdravotnické zařízení povinno sdělit tuto informaci orgánům činným v trestním řízení, a to na vyžádání.

Soud může také odsouzenému udělit různá povolení. Těmi mohou být povolení k navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění, a to i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.

V následujícím odstavci 4 v §60 se uvedeno, že *„soud stanoví časové období, ve kterém je odsouzený povinen se zdržovat v určitém obydlí nebo jeho části,*

⁷⁷ Zákon č. 330/2011 Sb., důvodová zpráva

⁷⁸ Zákon č. 40/2009Sb., Trestní zákoník v platném znění

⁷⁹ Zákon č. 40/2009Sb., Trestní zákoník v platném znění

v pracovních dnech, ve dnech pracovního klidu a pracovního volna s přihlédnutím zejména k jeho pracovní době a k času potřebnému k cestě do zaměstnání, k péči o nezletilé děti a k vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí, aby při zajištění všech nezbytných potřeb odsouzeného a jeho rodiny ho přiměřeně postihl na svobodě. Soud může odsouzenému povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna. ⁸⁰

Soud může uložit pachateli na dobu výkonu trestu jak různá povolení, tak i různá přiměřená omezení či různé přiměřené povinnosti. To vše má směřovat k tomu, aby vedl řádný život. To vyplývá z odstavce 5 §60, kde je uvedeno, že „soud může uložit pachateli na dobu výkonu tohoto trestu přiměřená omezení nebo přiměřenou povinnost uvedené v § 48 odst. 4 směřující k tomu, aby podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobil, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané trestným činem.“⁸¹

Zde se projevil vliv restorativní justice v tom, že nabádá k nápravě pachatele, k tomu, aby si uvědomil dopady svého protizákonného chování na společnost a snažil se napravit škody, které svým činem způsobil.

To, co má vést pachatele k nápravě a k tomu, aby vedl řádný život je, jak Zákonodárce zmínil, obsaženo v § 48 odst. 4 pod písmeny a) až k).

Tak tedy „soud může jako přiměřená omezení a přiměřené povinnosti uložit zejména

- a) *podrobit se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace,*
- b) *podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy,*
- c) *podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením podle tohoto zákona,*
- d) *podrobit se vhodným programům psychologického poradenství,*
- e) *zdržet se návštěv nevhodných prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami,*
- f) *zdržet se neoprávněných zásahů do práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob,*
- g) *zdržet se hazardních her, hraní na hráčských přístrojích a sázek,*

⁸⁰ § 48. odst. 4. písm. a – k. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník v platném znění

⁸¹ Zákon č.40/2009Sb., Trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů

- h) zdržet se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek,
- i) uhradit dlužné výživné nebo jinou dlužnou částku,
- j) veřejně se osobně omluvit poškozenému, nebo
- k) poskytnout poškozenému přiměřené zadostiučinění.⁸²

V odstavci 6 je upravena situace, kdy pachatelem nebude zletilá osoba, ale osoba, blízká věku mladistvého.

V tom případě „jde-li o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, může soud v zájmu využití výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů uložit, a to samostatně nebo vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v § 48 odst. 4, též některá z výchovných opatření uvedených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže za obdobného užití podmínek stanovených pro mladistvé.“⁸³

Když se tedy podrobněji podíváme na Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže v platném znění, zjistíme, že tato přiměřená omezení a přiměřené povinnosti nalezneme v § 18 – výchovné povinnosti a § 19 – výchovná opatření.

„Soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce může mladistvému uložit výchovnou povinnost, kterou stanoví, aby zejména:

- a) bydlel s rodičem nebo jiným dospělým, který je odpovědný za jeho výchovu,
- b) jednorázově nebo ve splátkách zaplatil přiměřenou peněžitou částku, kterou zároveň určí, na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti poskytovanou podle zvláštního zákona,
- c) vykonal bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost určitého druhu,
- d) usiloval o vyrovnání s poškozeným,
- e) nahradil podle svých sil škodu způsobenou proviněním anebo jinak přispěl k odstranění následku provinění,
- f) podrobil se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením nebo zabezpečovací detencí podle trestního zákoníku,

⁸² § 48. odst. 4. písm. a – k. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník v platném znění

⁸³ § 60. odst. 5. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník v platném znění

*g) podrobil se ve svém volném čase vhodnému programu sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutickému programu, vzdělávacímu, doškolovacímu, rekvalifikačnímu nebo jinému vhodnému programu k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, který není probačním programem.*⁸⁴

Výchovná omezení zase zákon o soudnictví ve věcech mládeže uvádí v §19 odst. 1 až 2 řadí zejména zákaz:

- navštěvovat určité akce, zařízení nebo jiná pro mladistvého nevhodná prostředí stýkat se s určitými osobami
- zdržovat se na určitém místě
- přechovávat předměty, které by mohly sloužit k páčání dalších provinění
- užívat návykové látky
- účastnit se hazardních her, sázek a hraní na výherních automatech
- měnit bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi bezdůvodně svoje zaměstnání⁸⁵

Všechna tato omezení nesmí narušovat či ohrozit přípravu mladistvého na budoucí zaměstnání, zejména v tom, že by nemohl plnit povinnosti související s jeho školním vzděláním, nebo výkonem jeho povolání či zaměstnání.

Jak jsem již zmínila, trest domácího vězení bývá někdy označen jako tzv. trest s náhradou. To znamená, že při nedodržení podmínek stanovených zákonem, může být trest domácího vězení přeměněn na trest odnětí svobody.

Tato přeměna je kodifikována v § 61, kde se uvádí, že *„jestliže se pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu domácího vězení vyhýbá nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu domácího vězení, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest domácího vězení nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody a rozhodnout zároveň o*

⁸⁴ Zákon č. 218/2009Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů v platném znění

⁸⁵ srov. Zákon č. 218/2009Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů v platném znění

*způsobu jeho výkonu; přitom každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se počítá za jeden den odnětí svobody.*⁸⁶

I tento paragraf doznal díky novele zákonem č. 330/2011Sb. radikálních změn. Tyto změny jsou hlavně praktického rázu a to v tom smyslu, že dávají návod soudci jak postupovat při výpočtu délky trvání náhradního trestu odnětí svobody v případě, že budou odsouzeným porušeny podmínky pro výkon trestu domácího vězení.

V předešlé úpravě, tedy před zmiňovanou novelou Zákonem č. 330/2011Sb., nebyl obsažen tento přepočet délky trestů a byl zde dán jen návod v podobě věty „*ukládá-li soud trest domácího vězení, stanoví pro případ, že by výkon tohoto trestu byl zmařen, náhradní trest odnětí svobody až na jeden rok*“⁸⁷. A v odstavci 2 se uvádělo, že pokud by podmínky stanovené mu trestem domácího vězení nedodržel, soud by rozhodl o výkonu celého náhradního trestu odnětí svobody a zároveň by stanovil i jakým způsobem by byl tento náhradní trest odnětí svobody vykonán.⁸⁸

To v praxi znamenalo, že se do náhradního trestu odnětí svobody již nezapočítával čas, který odsouzený strávil v domácím vězení. Stanovil se prostě trest nový a to až v možné délce jednoho roku.

To ovšem v praxi bylo pro odsouzeného velmi nevýhodné, protože odsouzený mohl trest domácího vězení vykonávat řádně po většinu doby a zrovna v poslední části svého trestu by nedodržel podmínky mu stanovené a trest domácího vězení by mu byl přeměněn v trest odnětí svobody. Na délku náhradního trestu odnětí svobody by ale tato skutečnost neměla vliv.

Můžeme ovšem namítat, že ikdyž se to mohlo zdát být vůči odsouzenému nespravedlivé, tak trest domácího vězení by měl mít hlavně výchovnou funkci a tím, že tento trest je pachateli uložen, je mu také projevena jakási dobrá vůle ze strany soudu v tom smyslu, aby mu uložený trest způsobil co nejmenší škodu. Ať už zmíníme zachovanou možnost uchovat si sociální vazby nebo neztratit práci a být

⁸⁶ Zákon č. 40/2009Sb., Trestní zákon ve znění pozdějších předpisů

⁸⁷ Zákon č. 40/2009Sb., Trestní zákon ve znění změn provedených Zákonem č. 306/2009Sb.

⁸⁸ srov. odst. 2 Zákon č. 40/2009Sb., Trestní zákon ve znění změn provedených Zákonem č. 306/2009Sb.

v nepřerušném kontaktu s rodinou.⁸⁹ Porušením trestu domácího vězení může odsouzený dávat najevo svoji neochotu, možná i nevděčnost.

⁸⁹ srov. KUČEROVÁ, D. *Homearrest sanction in the new criminal code*. In: COFOLA 2010: The conference proceeding, 1.edition. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5151-5

4. Výkon trestu domácího vězení

Výkon trestu domácího vězení nám upravuje Trestní řád, Zákon č. 141/1961Sb. v platném znění.

I tento zákon doznal určitých změn i v ustanoveních, které se dotýkají výkonu trestu domácího vězení. Tím zákonem, který pozměnil znění některých předpisů dotýkající se výkonu trestu domácího vězení je mnou již mnohokrát zmiňovaný Zákon č. 330/2011Sb.

Výkon trestu domácího vězení je tedy upraven v § 334a až § 334h⁹⁰.

Hned v prvním odstavci § 334a tohoto zákona⁹¹ vidíme změnu v důsledku novely Trestního řádu. Podle odst. 1 poté co se rozhodnutí o uložení trestu domácího vězení stane vykonatelným, zašle předseda senátu odsouzenému a příslušnému středisku Probační a mediační služby nařízení o výkonu tohoto trestu.

Před novelou nebyla v tomto odstavci zmíněna Probační a mediační služba. Z tohoto vyplývá, že vpuštěním Probační a mediační služby do tohoto odstavce byla zdůrazněna její role v dohledu nad výkonem trestu domácího vězení.

V nařízení, které předseda senátu zašle odsouzenému a dnes i Probační a mediační službě „určí:

- a) počátek výkonu trestu a
- b) místo výkonu trestu.“⁹²

Účel trestu domácího vězení by měl především znamenat co nejmenší negativní zásah do života odsouzeného. Měl by umožnit pachateli zůstat v jeho sociálním prostředí, zachovat si zaměstnání nebo dokonce podnikat a tím nadále finančně zabezpečovat svoji rodinu, pokud ji má. Podílet se na výchově dětí nebo se nadále vzdělávat. Díky tomuto je zmenšeno nebezpečí případné stigmatizace pachatele, které je nepochybně

⁹⁰ Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

⁹¹ Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

⁹² § 334a. odst. 1. písm. a, b. Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

největším ikdyž Zákonodárcem nesledovaným doprovodným jevem trestu odnětí svobody stráveném ve věznici.⁹³

Tohoto účelu trestu by si měl být soudce vědom, a proto by také měl přihlédnout se stanovením začátku výkonu trestu k tomu, aby si odsouzený stihl vyřídit své osobní záležitosti.⁹⁴

Následně je v odstavci 3 určeno, že „*místo výkonu trestu stanoví předseda senátu v obydlí odsouzeného v místě trvalého pobytu nebo v místě, kde se odsouzený zdržuje, a to s přihlédnutím k jeho osobním a rodinným poměrům; je-li odsouzený zaměstnán, přihlédne i k místu výkonu zaměstnání a k možnostem dopravy do zaměstnání.*“⁹⁵

V tomto odstavci se nám nabízí hned několik okamžiků, nad kterými je třeba se zamyslet.

Tak nejprve z tohoto ustanovení vyplývá zcela jistá nemožnost uložit trest domácího vězení osobě bez domova.

Dále je zde možná kolize s právem člověka na nedotknutelnost obydlí, která je garantována Listinou základních práv a svobod. Tento problém Zákonodárce vyřešil tak, že v praxi je pro uložení trestu domácího vězení potřebný bezpodmínečný souhlas pachatele s uložением trestu. Pokud tedy souhlasí pachatel s uložением tohoto trestu de facto je srozuměn i se všemi podmínkami a omezeními, kterým se bude muset v průběhu výkonu trestu podrobit. A mezi omezení, která bude muset pachatel během výkonu trestu snášet je i kontrola probačního úředníka, kterou provede v jeho obydlí. Tento souhlas musí pachatel podat písemně.

Kolizní by tato úprava byla v případě, že domácnost sdílí pachatel i jinými osobami. V tom případě by jejich právo na nedotknutelnost obydlí mohlo být tímto zásahem narušeno.⁹⁶

⁹³ srov. KREJČÍKOVÁ, K. *Nový trest (trestní opatření) domácího vězení*. In: Státní zastupitelství 2009, č. 10, s. 14. ISSN 1214-3758

⁹⁴ srov. §334a. odst. 2. Zákon č. 141/1961Sb, Trestní řád v platném znění

⁹⁵ Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

⁹⁶ srov. SČERBA, F. *Právní úprava nových alternativních trestů*. In: Buletin advokacie 2009, č. 10, s. 86. ISSN 1210-6348

Jak bude následně prováděna kontrola odsouzeného, jestli dodržuje podmínky mu uložené pro výkon trestu domácího vězení, jsou obsaženy v § 334b Trestního řádu.⁹⁷

Kontrolu odsouzeného zajišťuje podle tohoto paragrafu Probační a mediační služba v koordinaci s provozovatelem elektronického kontrolního systému. Elektronický kontrolní systém, který by detekoval pohyb odsouzeného je sice v paragrafu zmíněn, ale tento program ještě nebyl uveden do praxe, pokud máme být přesní, nebyl vybrán provozovatel tohoto systému. Ale o tom budu mluvit až v následující kapitole.

Proto z logické dedukce vyplývá, že kontrola odsouzeného ve výkonu trestu domácího vězení spočívá prozatím jen na Probační a mediační službě. Jak ona tuto kontrolu provádí, uvedu také v následující kapitole.

Kontrola odsouzeného k trestu domácího vězení probíhá namátkou, a to probačním úředníkem v místě, které bylo soudem pro výkon trestu určeno. Odsouzený je povinen probačnímu úředníkovi do místa, které bylo pro výkon trestu určeno umožnit přístup.⁹⁸

Pokud by odsouzený nedodržoval soudem stanovené podmínky a přiměřená omezení pro výkon trestu domácího vězení mělo by to pro něj za následek to, „že sdělí tuto skutečnost provozovatel elektronického kontrolního systému nebo probační úředník vykonávající kontrolu bezodkladně soudu, který trest nařídil.“⁹⁹

Opět je zde zmiňován institut elektronického kontrolního systému, který nebyl dodnes zprovozněn, proto tedy lze usuzovat, že povinnost nahlásit porušení podmínek výkonu trestu domácího vězení opět spočívá jen na pracovnících Probační a mediační služby, probačních úřednících.

V Trestním řádu¹⁰⁰ jsou nastíněny i skutečnosti, kterou mohou vést k odkladu či k přerušování trestu domácího vězení.

⁹⁷ Zákon č. 141/1961Sb, Trestní řád v platném znění

⁹⁸ srov. §334b. Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

⁹⁹ § 334c. Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

¹⁰⁰ Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

V §334b Trestního řádu¹⁰¹ se uvádí, že „*předseda senátu může z důležitých důvodů na potřebnou dobu odložit nebo přerušit výkon trestu domácího vězení.*“¹⁰²

V komentáři k Trestnímu řádu se můžeme dočíst, že těmito závažnými důvody, pro které by mohl být výkon trestu domácího vězení přerušen či dokonce odložen je např. dlouhodobá hospitalizace v zařízení mimo místo výkonu trestu. Je logické, že doba strávená v tomto zařízení se nebude započítávat do délky výkonu trestu domácího vězení, ale trest bude následně o tuto dobu prodloužen.¹⁰³

Pokud pominou důvody, pro které byl trest odložen či přerušen, je na předsedovi senátu, aby odklad či přerušeni odvolal.

Jak je uvedeno v odst. 4 mnou již zmíněného paragrafu¹⁰⁴ je proti rozhodnutí o odkladu či přerušeni výkonu trestu domácího vězení a také o odvolání tohoto přerušeni či odkladu možná stížnost, která má odkladný účinek.

Odsouzený, probační úředník i státní zástupce mohou podat návrh na změnu výkonu trestu domácího vězení, předseda senátu může dokonce i bez takového návrhu rozhodnout o následné změně. Tato změna se může týkat jak v místa výkonu trestu domácího vězení, tak doby, kdy se má odsouzený zdržovat na určeném místě či přiměřených omezení a povinností, které byly odsouzenému uloženy. Předseda senátu rozhodně o takové změně jen z důležitých důvodů.

Pokud je předsedou schválena takováto změna nesmí být v žádném případě v neprospěch odsouzeného. Tento neprospěch spočívá v tom, že se nesmí zvětšit počet hodin, po které se má odsouzený zdržovat na určeném místě a ani rozsah jemu uložených omezení či povinností.

Může následovat situace, kdy bude odsouzený podle jiného právního předpisu vykázán ze společného obydlí a tím vzniknou skutečnosti, pro které musí předseda senátu bez odkladu rozhodnout o změně trestu domácího vězení.¹⁰⁵

¹⁰¹ Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

¹⁰² § 334b. odst. 1. Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

¹⁰³ srov. ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 289. ISBN 978-80-7400-0102

¹⁰⁴ §334d. Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

¹⁰⁵ srov. §334e. Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

Podle odst. 2 § 334e Trestního řádu¹⁰⁶ je proti změně trestu domácího vězení podle odst. 1 § 334e Zákona č. 141/1961Sb. přípustná stížnost, která má odkladný účinek.

Od trestu domácího vězení může být podle § 334f¹⁰⁷ také upuštěno.

Podle odst. 1 tohoto paragrafu může ministr spravedlnosti upustit od výkonu trestu domácího vězení, a to od celého či jen jeho zbytku, pokud by odsouzený měl být nebo už dokonce byl vydán do ciziny či předán jinému členskému státu Evropské unie, a to na základě evropského zatýkacího rozkazu.

Vyhostění odsouzeného může být také důvodem pro upuštění od trestu domácího vězení či jeho zbytku.¹⁰⁸

Pokud se stane, že vyhoštěný, do ciziny vydaný či jinému členskému státu Evropské unie předaný v České republice k trestu domácího vězení odsouzený se znovu do země vrátí, soud rozhodne o tom, že takovýto odsouzený si trest domácího vězení či jeho zbytek následně vykoná.¹⁰⁹

Vliv novely Zákonem č. 330/2011Sb. je patrný na odst. 4 § 334f Trestního řádu¹¹⁰, kde jsou uvedeny další důvody, které jsou rozhodné pro upuštění od výkonu trestu domácího vězení nebo jeho zbytku. Těmito důvody jsou onemocnění odsouzeného nevléčitelnou životu nebezpečnou nemocí nebo nevléčitelnou nemocí duševní, anebo obdobně závažné důvody.

I proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost s odkladným účinkem.¹¹¹

Jak jsme již zmínila, trest domácího vězení je tzv. trest s náhradou. To v praxi znamená, že trest domácího vězení může být přeměněn na trest odnětí svobody. O této přeměně rozhodne předseda senátu na návrh probačního úředníka nebo i bez tohoto

¹⁰⁶ Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

¹⁰⁷ Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

¹⁰⁸ srov. § 334f. odst. 2. Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

¹⁰⁹ srov. § 334f. odst. 3. Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

¹¹⁰ Zákon č. 141/2011Sb., Trestní řád v platném znění

¹¹¹ srov. §334f. odst. 5. Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

návrhu. Rozhodovat bude předseda ve veřejném zasedání. I proti tomuto rozhodnutí je možná stížnost, která má opět odkladný účinek.¹¹²

Podrobnosti kontroly výkonu trestu domácího vězení je upraveno ve vyhlášce vydané Ministerstvem spravedlnosti, jak to umožňuje § 334h Trestního řádu.¹¹³

Touto vyhláškou se budu zabývat v následující kapitole.

4.1. Kontrola výkonu trestu domácího vězení

Jak jsem již zmínila, onu kontrolu by měl provádět provozovatel elektronického kontrolního systému v součinnosti s Probační mediační službou.

Tato kontrola odsouzeného ve výkonu trestu domácího vězení se provádí podle vyhlášky č. 456/2009Sb.¹¹⁴, o kontrole výkonu trestu domácího vězení vydané Ministerstvem spravedlnosti.

Tato vyhláška určuje, že kontrola odsouzeného spočívá zejména v tom že:

- zmiňovanou kontrolu bude provádět probační úředník a to v místě, které bylo soudem stanoveno pro výkon trestu domácího vězení
- bude souběžně ke kontrole užit i elektronický kontrolní systém
- bude vedena dokumentace o všech úkonech, které byly ve spojení s kontrolou provedeny
- se bude vyhodnocovat plnění soudem uložených omezení a povinností ze strany odsouzeného, což by mělo vést k tomu, že odsouzený bude žít řádný život
- soud bude informován o jakémkoliv porušení podmínek anebo o neplnění jakýchkoliv povinností a omezení či výchovných opatření, které odsouzenému uložil soud

¹¹² srov. §334g. odst. 1 a 2. Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

¹¹³ Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

¹¹⁴ Vyhláška č. 456/2009Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení v platném znění

Svou roli v kontrole výkonu trestu domácího vězení má tedy jak Probační mediační služba, tak i provozovatel elektronického kontrolního systému.

4.1.1. Role probační a mediační služby

Probační úředník má povinnost prokázat se při výkonu kontroly v místě výkonu trestu svým služebním průkazem Probační a mediační služby. Povinnost odsouzeného zase spočívá v tom, že na vyžádání probačního úředníka musí prokázat svoji totožnost a to kdykoli v průběhu výkonu trestu domácího vězení.

Jednou z dalších povinností probačního úředníka je nejpozději na počátku výkonu trestu domácího vězení poučit jak odsouzeného tak i osoby žijící s ním v jedné domácnosti o omezeních, které jsou spojeny s výkonem tohoto trestu a navíc i o povinnosti součinnosti, ke které se odsouzený zavázal. O tomto poučení učiní probační úředník písemný záznam, který je součástí dokumentace Probační a mediační služby.¹¹⁵

Povinností odsouzeného u výkonu trestu domácího vězení je jeho součinnost, ke které se zavázal a její neuskutečnění je závažným porušením podmínek stanovených pro výkon trestu domácího vězení a je důvodem pro přeměnu trestu domácího vězení v trest odnětí svobody.

Součinnost odsouzeného spočívá zejména v tom, že:

- umožní kontrolu prováděnou probačním úředníkem ke zjištění jeho přítomnosti v místě a době výkonu trestu určených
- umožní probačnímu úředníkovi vstup do svého obydlí
- bude spolupracovat při plnění mu soudem uložených přiměřených omezení a povinností, které ho mají směřovat k tomu, aby vedl řádný život
- také musí prokázat, že nahrazuje způsobenou škody, bylo-li mu to uloženo soudem¹¹⁶

¹¹⁵ srov. § 1 až §3. Vyhláška č. 456/2009Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení v platném znění

¹¹⁶ srov. §4. Vyhláška č. 456/2009Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení v platném znění

Ne vždy je ale odsouzený ne vlastní vinou schopen podat potřebnou součinnost nebo dokonce plnit mu soudem uložené přiměřené povinnosti a omezení.

V tomto případě pokud je mu známo, že nemůže dostát svým povinnostem, musí tuto skutečnost oznámit neprodleně probačnímu úředníkovi a soudu, který mu trest domácího vězení uložil. Probační úředník poté musí opět neprodleně podat soudu informace, které vychází z jeho vlastního šetření situace a důvodů proč odsouzený nemůže řádně vykonávat trest domácího vězení.

Probační úředník učiní záznam o každé kontrole výkonu trestu domácího vězení a o každém osobním jednání s odsouzeným, které provedl. Záznam se opět ukládá do dokumentace, kterou vede Probační a mediační služba.¹¹⁷

Pokud dojde k porušení podmínek stanovených odsouzenému pro výkon trestu domácího vězení, musí toto porušení podmínek probační úředník s odsouzeným projednat a potvrdit jestli skutečně k tomuto porušení došlo a prověřit pravdivost všech tvrzení odsouzeného.

Jak je povinností probačního úředníka zjišťovat všechna porušení podmínek výkonu trestu, tak je i jeho povinností všechna tato zjištění neprodleně nahlašovat soudu a doložit svá zjištění kopiemi záznamů o případech porušení podmínek výkonu trestu. Tyto záznamy doplní stanoviskem odsouzeného a dalším záznamem, který se tentokrát bude týkat prověření tvrzení odsouzeného o jeho důvodech, které ho vedly k porušení podmínek výkonu trestu.

Po skončení celého trestu domácího vězení či jen jeho části vypracuje probační úředník zprávu, která se stane podkladem pro rozhodnutí soudu o povinnosti odsouzeného k náhradě nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení podle § 152 odst. 1 písm. d Trestního řádu¹¹⁸. Tuto zprávu zašle probační úředník soudu.¹¹⁹

Činnost probačního pracovníka můžeme rozdělit do tří fází.

¹¹⁷ srov. §4 až §5. Vyhláška č. 456/2009Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení v platném znění

¹¹⁸ Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

¹¹⁹ srov. §6. Vyhláška č. 456/2009Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení v platném znění

Tou první fází, která probíhá ještě před rozhodnutím soudu je účast probačního úředníka na výběru a hodnocení vhodných pachatelů pro možné uložení trestu domácího vězení. Zjišťuje se, zda adept pro uložení trestu domácího vězení má zájem na tom, aby odčinil důsledky svého trestného činu a vedl tak řádný život. Probační úředník je také zdrojem informací o trestu domácího vězení pro obviněného a jeho úkolem je i získání písemného souhlasu obviněného s uložení trestu domácího vězení, který jak víme je zákonnou podmínkou pro uložení tohoto trestu soudem. Zjištění aktuálního bydliště, zaměstnání a způsobu dosavadního života či rodinných poměrů je také v kompetenci probačního úředníka.¹²⁰

Po pravomocném rozhodnutí soudu nastává druhá fáze činnosti probačního úředníka. Jeho povinností je dohlédnout na to, aby si odsouzený zařídil své osobní záležitosti, tak, aby soudce nebyl nucen výkon trestu odložit či přerušit, naopak žádané je, aby výkon trestu domácího vězení začal co nejdříve.

To, aby kontroly výkonu trestu domácího vězení následně probíhaly bez komplikací, záleží na vyhodnocení obydlí probačním úředníkem. Ten pak informuje soud, který na pokladě těchto informací stanoví začátek a místo pro výkon trestu.¹²¹

Třetí fáze už spočívá v kontrole výkonu trestu domácího vězení. Předmětem kontroly je účelnost trestu a jeho bezchybný výkon. Probační úředník sleduje, jestli osoba ve výkonu trestu domácího vězení plní soudem stanovené povinnosti a omezení. Např. zda platí náklady trestního řízení a náklady trestu domácího vězení.

Tato fáze ale není jenom o povinnostech kontroly, probační úředník také poskytuje svému klientovi pomoc při řešení osobních problémů formou odborného poradenství. Pracovník je po celou dobu výkonu trestu v kontaktu jak s odsouzeným, tak i s jeho

¹²⁰ srov. ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D. *Probace a mediacce: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, s.r.o., 2010. s. 156 – 157. ISBN 978-80-7367-757-2

¹²¹ srov. ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D. *Probace a mediacce: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, s.r.o., 2010. s. 157. ISBN 978-80-7367-757-2

rodinou a jemu blízkým osobám, tak aby mohl případně předejít recidivě pachatele a pomohl klientovi vést řádný život.¹²²

Kontrola výkonu trestu domácího vězení je prováděna namátkově v dobu a na místě, které bylo stanoveno soudem pro výkon trestu domácího vězení. O výsledcích kontrol informuje probační pracovník soud, tak jak mu ukládá vyhláška č. 456/2009Sb.¹²³

„Pro všechny tři fáze jsou společné základní principy činnosti Probační mediační služby – úzká součinnost s příslušným orgánem činným v trestním řízení a zapojení poškozeného do procesu řešení konfliktu.“¹²⁴

4.1.2. Elektronický kontrolní systém

Pokud jsem výše zmínila roli Probační mediační služby v zajišťování kontroly výkonu trestu domácího vězení odsouzeným, uvedla jsem také, že tato kontrola podle vyhlášky č. 456/2009Sb. bude probíhat v součinnosti s provozovatelem elektronického kontrolního systému.

I provozovatel elektronického kontrolního systému má touto vyhláškou stanovené povinnosti, které musí vykonávat.

Podle § 7 vyhlášky 456/2009Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení v platném znění probíhá kontrola ve spolupráci Probační a mediační služby a provozovatele elektronického kontrolního systému zejména v tom směru, že:

- proběhne instalace a deinstalace elektronického kontrolního systému v místě výkonu trestu domácího vězení
 - toto se provede instalací či deinstalací technického zařízení na těle odsouzeného

¹²² srov. ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, s.r.o., 2010. s. 157. ISBN 978-80-7367-757-2

¹²³ Vyhláška č. 456/2009Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení v platném znění

¹²⁴ ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, s.r.o., 2010. s. 158. ISBN 978-80-7367-757-2

- odsouzený bude poučen o fungování elektronického kontrolního systému a také o tom, že jakýkoliv zásah z jeho strany nebo ze strany jiné neoprávněné osoby do tohoto zařízení je nepřípustný
- kontrola odsouzeného spočívá ve sledování jeho osoby elektronickým kontrolním systémem a vyhodnocování toho zda se zdržuje na soudem určeném místě a v určenou dobu
- elektronický kontrolní systém bude pod kontrolou a bude zjišťováno jestli je funkční a dostupný
- bude vedena evidence zaznamenaných případů nepřítomnosti odsouzeného v místě a čase, který byl určen soudem pro výkon trestu domácího vězení¹²⁵

I zde je vyžadována taková součinnost odsouzeného, jaká je uvedena v § 1 této vyhlášky¹²⁶ doplněná navíc o:

- povinnost odsouzeného umožnit za přítomnosti probačního úředníka vstup zástupci provozovatele elektronického kontrolního systému do svého obydlí a to za účelem instalace či deinstalace elektronického kontrolního systému
- to, že odsouzený musí strpět na svém těle 24 hodin denně technické zařízení, které zajišťuje elektronickou kontrolu při výkonu trestu domácího vězení
- to, že v neposlední řadě musí odsouzený strpět vstup zástupce provozovatele elektronického kontrolního systému do svého obydlí za účelem údržby a kontroly funkčnosti tohoto zařízení

Instalace proběhne tak, že se nejdříve provede identifikace odsouzeného a poté samotná instalace zástupcem provozovatele elektronického kontrolního systému a to vše za přítomnosti probačního úředníka.

To, že odsouzený převzal elektronický kontrolní systém do své užívání, stvrdí podpisem do předávacího protokolu, který je následně podepsán i přítomným zástupcem provozovatele elektronického systému a probačním úředníkem. Součástí

¹²⁵ srov. § 7. Vyhláška č. 456/2009Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení v platném znění

¹²⁶ Vyhláška č. 456/2009Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení v platném znění

tohoto protokolu jsou i podmínky užívání elektronického kontrolního systému, které se odsouzený zavazuje dodržovat.

Z tohoto protokolu je vytvořen stejnopis, který má povinnost probační úředník předat soudu.¹²⁷

Jak jsem již několikrát ve své práci uvedla, projekt elektronického kontrolního systému ještě nebyl v České republice uveden do provozu.

4.1.3. Náklady spojené s trestem domácího vězení

I s trestem domácího vězení jsou bezpochyby spojeny určité náklady. Úprava úhrady těchto nákladů je obsažena v Trestním řádu pod § 152 odst. 2 a 3¹²⁸. Konkrétní sazbu naopak upravuje vyhláška č. 458/2009Sb¹²⁹.

Pokud byl obžalovaný pravomocně uznán vinným je povinen uhradit státu „náklady spojené s využitím elektronického kontrolního systému při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, náklady spojené s výkonem trestu odnětí svobody a s výkonem trestu domácího vězení a paušální částkou ostatní náklady, jež nese stát.“¹³⁰

Stanovuje se zde, že velikost nákladů spojených s denní sazbou domácího vězení je 50kč. A to za každý i započatý kalendářní den, po který odsouzený vykonával trest domácího vězení.

¹²⁷ srov. § 7. Vyhláška č. 456/2009Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení v platném znění

¹²⁸ Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

¹²⁹ Vyhláška č. 458/2009Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady

¹³⁰ § 152. odst. 1. písm. c, d, e. Zákon č. 141/1961Sb., Trestní řád v platném znění

Poté, co odsouzený vykonal trest domácího vězení a rozhodnutí, kterým mu soud stanovil povinnost k náhradě nákladů spojených s výkonem trestu, nabude soudní moci, vyzve soud odsouzeného k jejich úhradě.

Tuto částku odsouzený podle výzvy musí zaplatit do 10 kalendářních dní na účet soudu. Lhůta započne doručením výzvy odsouzenému, která musí obsahovat i upozornění, že pokud odsouzený částku v lhůtě nesplatí, bude vymáhána podle jiných právních předpisů.¹³¹

¹³¹ srov. § 1 – 3. Vyhláška č. 458/2009Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady

5. Ekonomický, sociální a psychologický aspekt trestu domácího vězení

5.1. Ekonomický aspekt trestu domácího vězení

Jako jeden z hlavních argumentů pro zavedení trestu domácího vězení je neustále skloňována snaha ulevit veřejným financím.

Předpokládá se, že po vzoru zemí, které již s elektronickým monitoringem osob ve výkonu trestu domácího vězení mají své zkušenosti, se česká vláda vyhne experimentům s GPS systémy, které se v těchto zemích kvůli nestabilnímu signálu a mnohdy úplné absenci signálu v budovách, což je pro monitoring odsouzených při výkonu trestu domácího vězení klíčové, neosvědčily. Pro kontrolu odsouzených se tedy nabízí spíše systémy, fungující na principu náramku vysílajícího nepřetržitě signál, který je přijímán řídicí jednotkou. Tato soustava centrály s vysílačkou a telefonní linkou by byla umístěna v bytě odsouzeného. Celá tato soustava by byla propojena pomocí počítačového systému s kontrolním střediskem, a pokud by došlo k přerušení signálu, pracovník kontrolního střediska by si telefonátem ověřil přítomnost odsouzeného v bytě. Pokud by se jednalo jen o poruchu, vyslal by operativního pracovníka, pokud by ale odsouzený porušil podmínky výkonu trestu domácího vězení, informoval by pracovník kontrolního střediska příslušného probačního pracovníka či rovnou příslušný soud.¹³²

Co se týká finančního pozadí zavedení elektronického kontrolního systému, tak se můžeme dočíst v různých prohlášeních střídajících se ministrů spravedlnosti, že hlavním kritériem pro výběr provozovatele tohoto kontrolního systému je jím nabízená cena.

¹³² srov. HULÁN, P. *Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku*. dostupné z: <http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/trest-domaciho-vezeni-v-novem-trestnim-zakoniku.html>[online] (cit. 25. 03. 2012).

Pokud srovnáme údaje vyplývající ze zahraničních poznatků, konkrétně Electronic monitoring in practice, dle Home Office, Research Study 177, 2001, vyplyne nám, že pořízení náramků pro počet 700 osob by si v prvním roce vyžádalo částku ve výši cca 559mil. Kč. Roční náklady na sledování 700 osob by byly ve výši cca 50 mil. Kč. To představuje přibližně 28. 572 Kč ročně na jednoho elektronicky hlídaného vězně ve výkonu trestu domácího vězení. Což se může zdát jako vysoká částka, ale pokud ji porovnáme s výší nákladů na jednoho vězně umístěného ve vazbě, jsou tyto náklady mnohokrát vyšší a pohybují se okolo 180. 280 Kč.¹³³ V tomto srovnání vychází i přes počáteční vysoké investice do zavedení trestu domácího vězení ve spojení s elektronickým kontrolním systémem jako pro stát finančně velmi výhodný. To si ale ještě nikdo nedal tu práci s vypočítáním ztráty veřejného rozpočtu umístěním odsouzených v produktivním věku do vazby, kde jak víme, většina vězňů nepracuje, tudíž neodvádí řádně daně do veřejného rozpočtu. Tím, že je odsouzený k výkonu trestu domácího vězení motivován vést řádný život a tudíž najít i práci, veřejný rozpočet tím nepřichází o jeho daňový odvod.

5.2. Sociální a psychologický aspekt trestu domácího vězení

Pokud zvážíme, že trest domácího vězení jako druh alternativního trestu je také jakousi specifickou ochranou společnosti, kdy je odsouzený ponechán mimo věznici, zapojen do sociálního prostředí, které ho obklopuje a očekává se od něj, že povede řádný život.

Odsouzenému je ponechána možnost navštěvovat zaměstnání a pokračovat tím v obživě sebe či své rodiny. Je ponechán ve svém přirozeném prostředí, kde i nadále může zůstat obklopen svoji rodinou a zúčastňovat se tak i výchovy svých dětí.

Soudem mu může být i uložena povinnost navštěvovat rekvalifikační, vzdělávací či jiné kurzy, které mu mohou ulehčit případné hledání nové práce. Soudem nemusí být

¹³³ srov. HULÁN, P. *Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku*. dostupné z: <http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/trest-domaciho-vezeni-v-novem-trestnim-zakoniku.html>[online](cit.25.03.2012)

uloženy jen povinnosti, ale i omezení. Ty se mohou týkat např. zákazu konzumování omamných a psychotropních látek, což v důsledku může vést i k nápravě pachatele.

Odsouzený ve výkonu trestu domácího vězení má být probačním úředníkem veden i k náhradě škody, kterou svým protiprávním činem způsobil. Tím se odsouzený může naučit určité své zodpovědnosti vůči společnosti, tomu, že každý spáchaný čin má i své následky.

U mladistvých je vliv trestu domácího vězení nejznatelnější, zvláště pokud se jedná o prvopachatele. U nich nemusí dojít ke kriminální infekci, které by byli při případném pobytu ve vězení zcela jistě vystaveni. Jako mladistvý odsouzený k výkonu trestu domácího vězení musí také on dodržovat soudem určené výchovné povinnosti a výchovná opatření.

Ty vedou mladistvého k tomu, aby se nerušeně připravoval na svůj budoucí život, a mohou vést i k jeho úplné resocializaci.

„Mám tedy za to, že tento druh trestu může být některými odsouzenými považován „za odměnu“, nikoliv jako skutečný trest, plnící své společensko-výchovné funkce.“¹³⁴

¹³⁴ ANDERLE, P. *Trest domácího vězení: „tvrdost“ trestu a jeho ekonomický přínos*. In: COFOLA 2010: The Conference Proceedings. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5151-5. dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/Andrle_Pavel__1701_.pdf [online](cit. 25. 03. 2012)

6. Úpravy trestu domácího vězení v zahraničí

6.1. Německá právní úprava trestu domácího vězení

Já jsem si pro svoji diplomovou práci vybrala srovnání právě s německou právní úpravou trestu domácího vězení. I zde proběhla novelizace tohoto zákona a to v docela nedávné době, roce 2011.

Na rozdíl od nás, ale již bylo v Německu do praxe uvedeno elektronické monitorování odsouzeného. To funguje na principu, který jsem nastínila v předchozí kapitole, tudíž na navzájem signálem propojené soustavě náramku, který je neustále upevněn na noze odsouzeného a stanice, přijímající signál z náramku a zároveň vysílající zprávu o opuštění vytyčeného prostoru odsouzeným provozovateli tohoto systému. Ten si následně může telefonicky ověřit místo pobytu odsouzeného, to jestli nedošlo k poruše systému či jestli nenastaly závažné důvody, které by odsouzeného vedli k nucenému opuštění vytyčeného prostoru. Denní režim odsouzeného ve výkonu trestu domácího vězení je mu určen soudem ještě před výkonem tohoto trestu. Zde můžeme sledovat paralelu s naší právní úpravou. Stejně jako u nás, tak i v Německu následuje po několikerém neodůvodnitelném porušení podmínek trestu domácího vězení náhradní trest v podobě trestu odnětí svobody.

Osobnost pachatele, jeho předchozí život, okolnosti spáchání trestného činu, chování po činu, jeho životní poměry a v neposlední řadě i jaké důsledky by pro něj mělo odložení trestu, hrají při ukládání trestu domácího vězení zásadní roli.

Tady je jasná podobnost s českou právní úpravou, kterou můžeme vysledovat v tom, že trest domácího vězení by měl být vysoce personalizovaným trestem v tom směru, že osobnost pachatele a sociální prostředí ze kterého pochází a do kterého by byl při výkonu trestu domácího vězení opět umístěn, je velice důležitým faktorem. Bezpochyby hraje i velikou roli v tom, zda bude následně uložený trest domácího vězení úspěšně vykonán a zda splní roli, pro kterou byl Zákonodárcem zamýšlen.

Pokud se blíže podíváme na § 62 odst. 1 StGB¹³⁵ vyplývá z něho, že odsouzený může být odsouzen k trestu domácího vězení namísto podmíněného odsouzení, když by trest odnětí svobody, který by mu byl uložen nepřesahoval délku jednoho roku a už samotné dosouzení k tomu trestu by pro něj znamenalo dostatečné varování a byla by zde reálná možnost toho, že i bez následného odsouzení k odnětí svobody by odsouzený nepokračoval v páčání trestní činnosti.

Další podobnosti jsou obsaženy v § 56b a §56c¹³⁶, kde jsou uváděny omezení a podmínky, které mohou být odsouzenému při trestu domácího vězení uloženy. Těmito povinnostmi jsou zejména:

- podle vlastních sil usilovat o odstranění způsobených škod
- pokud je to vzhledem v souvislosti s osobností pachatele a jím způsobeném činu příhodné může uložit odsouzenému povinnost věnování určité sumy dobročinné organizaci
- zaplatit určitý peněžní obnos do státní kasy

Když zmíním některá omezení, jsou jimi zejména:

- dodržování nařízení týkajících se práce, vzdělání, pobytu apod.
- povinnost se v určených časech hlásit na soudě či jiném určeném místě
- nepřechovávat věci či předměty, které by odsouzeného mohly motivovat k páčání trestné činnosti apod.

Ve výjimečných případech uvedených v následujícím odstavci 2 § 56 StGB¹³⁷ může být podmíněčné odsouzení uloženy i za trestní činy, u kterých by trest odnětí svobody byl vyšší než jeden rok ale zároveň by nepřesahoval délku dvou let. K tomuto uložení by soudce opět vedly důvody, které uvádím již výše a Zákonomodárce k nim uvádí ještě důvod normálu se vymykajících okolností při spáchání trestného činu a pachatelova snaha napravit způsobenou škodu.

¹³⁵ StGB, Strafgesetzbuch. dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stgb/gesamt.pdf> [online](cit. 13. 03. 2012)

¹³⁶ srov. StGB, Strafgesetzbuch. dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stgb/gesamt.pdf> [online](cit. 13. 03. 2012)

¹³⁷ srov. StGB, Strafgesetzbuch. dostupné z: <http://dejure.org/gesetze/StGB/68b.html>[online](cit. 13. 03. 2012)

V §68b StGB¹³⁸ jsou navíc tyto podmínky doplněny dalšími, které zpřísňuje uložení dohledu.

Tyto zpřísnění spočívá v uložení dalších podmínek, jakými jsou:

- strpět na svém těle elektronické zařízení sledující jeho polohu a do které nesmí jakýmkoliv způsobem zasahovat a upravovat jeho funkčnost
- nekonzumovat alkoholické a jiné omamné látky
- neopouštět vytyčené místo bez předchozího upozornění dozorového orgánu
- vyhýbat se skupinám lidí, které by mohly znamenat pro odsouzeného zvýšené riziko navrácení se zpět k páčání trestné činnosti

Dohled se ukládá zejména, když hrozí oprávněné obava, že by se odsouzený mohl dále dopouštět trestné činnosti.

Jako dalším případem kdy může být trest domácího vězení uložen je odložení vazebního příkazu za účel prošetření situace podle § 116 StPO¹³⁹. A to v případě, že by hrozil útěk podezřelého.

Jak můžeme tedy pozorovat je německou právní úpravou dán větší prostor pro uplatnění trestu domácího vězení než je v té české právní úpravě.

¹³⁸ StGB, Strafgesetzbuch. dostupné z: <http://dejure.org/gesetze/StGB/68b.html>[online](cit. 13. 03. 2012)

¹³⁹ StPO, Strafprozeßordnung. dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stpo/gesamt.pdf> [online](cit. 13. 03. 2012)

7. Vybrané kazuistiky

Ve své práci jsem si dala za úkol alespoň základní zmapování ukládání trestu domácího vězení v České republice. Jak víme, v praxi se tento alternativní trest pomalu ale jistě začíná čím dál více uplatňovat. Objasnit to, co vede soudce k ukládání trestu domácího vězení je úkolem této kapitoly.

7.1. Kazuistika č. 1

Pan P., povoláním dělník, se v říjnu 2010 dopustil přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1 Trestního zákoníku, kdy ač vědom si skutečnosti, že s ohledem na množství jím vypitých alkoholických nápojů není schopen řídit a ovládat motorové vozidlo a při jízdě s vozidlem kličkoval po vozovce.

Při následné dechové zkoušce byla přítomnost alkoholu v dechu opravdu prokázána.

V tomto případě byl pan P. odsouzen k trestu domácího vězení v délce trvání 7 měsíců podle § 274 odst. 1 a § 60 odst. 1 písm. a, odst. 2 a 3 Trestního zákoníku.

V případě porušení podmínek trestu domácího vězení by byl následně podle § 73 odst. 1 Trestního zákoníku uložen náhradní trest odnětí svobody v trvání 7 měsíců.

Podle § 73 odst. 1 Trestního zákoníku byl navíc uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel v délce trvání 2 roky.

Odůvodnění tohoto rozsudku spočívá v tom, že:

- odsouzený se k jednání, které je mu kladeno za vinu, doznal
- při rozhodování o druhu a výměře trestu soud přihlédl k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, k osobním, rodinným a jiným poměrům pachatele a k jeho chování po činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit

jiné škodlivé následky činu a také k účinkům a důsledkům trestu, které lze očekávat od trestu pro budoucí život pachatele

Ze spisu také vyplývá, že odsouzený byl již několikrát soudně trestán a to i dokonce už jako mladistvý. Tento přestupek, za který byl odsouzen k trestu domácího vězení, spáchal ve zkušební době. I přesto byl na návrh Probační a mediační služby trest domácího vězení uložen.

Probační a mediační služba provedla v místě jeho bydliště šetření a shledala, že obviněný je dlouhodobě řádně zaměstnán a tímto by mu byla zachována možnost docházet do práce a udržet si své sociální a rodinné zázemí. Z tohoto šetření byla učiněna zpráva.

S ohledem tedy na to, že obviněný spáchal druhově různorodou trestnou činnost, než pro kterou byl souzen, a jako řidiče je jej možno hodnotit jako bezproblémového, má soud za to, že ikdyž bylo jednání, které je mu kladeno za vinu spácháno ve zkušební době, je možno uložit mu trest nespojený s odnětím svobody a to trest domácího vězení. Obviněný s tímto trestem projevil souhlas.

Lze od tohoto trestu očekávat, že takovýto trest mu zabrání v páchání další trestní činnosti.

Obviněný je povinen zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den, v ostatních dnech od 20:00 do 05:00 hodin. Výjimkou by byly důležité důvody, např. zdravotní charakteru, jejichž existenci by však musel prokázat.

Nad výkonem trestu domácího vězení má za úkol dohlížet příslušné středisko Probační a mediační služby.

7.2. Kazuistika č. 2

Druhým odsouzeným k trestu domácího vězení, kterého zde zmíním je pan F, momentálně bez pracovního poměru.

Pan F. v období roku 2010 až 2011 neplnil vyživovací povinnost na dceru N. v částce 2000,- Kč. měsíčně. Tato povinnost mu byla stanovena rozsudkem okresního soudu. Za uvedené období dluží matce dcery N. částku ve výši 17.900,- Kč. I přesto, že si sám aktivně nehledal práci ani nebyl veden v evidenci uchazečů o zaměstnání, nepožádal o snížení vyživovací povinnosti.

Pan F. tedy úmyslně neplnil svou zákonnou povinnost vyživovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce a byl za takový čin v posledních letech souzen, čímž spáchal přečin zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1, odst. 3 písm. b Trestního zákoníku a za to se odsuzuje podle § 196 odst. 3 Trestního zákoníku, § 60 odst. 1 Trestního zákoníku k trestu domácího vězení v trvání 8 měsíců.

Dále mu byla podle § 60 odst. 4 Trestního zákonu udělena povinnost během výkonu trestu domácího vězení podle svých sil uhradit dlužné výživné a dále hradit běžné výživné. Dále také aby si aktivně hledal práci a v tomto směru řádně spolupracoval s Úřadem práce a Probační mediační službou. Plnění těchto povinností je povinen dokládat.

Pokud by řádně neplnil podmínky mu tímto uložené, byl by mu uložen náhradní trest odnětí svobody v trvání 8 měsíců.

Dále ze spisu vyplývá, že byl obžalovaný navíc uznán vinným přečinem zanedbání povinné výživy dle § 196/1, 3, b Trestního zákoníků, za což mu byl vyměřen trest obecně prospěšných prací ve výměře 150 hodin. Usnesením mu bylo nařízeno, aby tento trest vykonal 31. 01. 2011. Tento trest nebyl do současné doby vykonán.

Vzhledem ke všem shora uvedeným skutečnostem by v tomto případě přicházel v úvahu nepodmíněný trest odnětí svobody, neboť dosavadní uložený tresty nevedly k nápravě obžalovaného.

Odůvodnění tohoto rozsudku v podobě uložení trestu domácího vězení v tomto případě spočívá v tom, že:

- odsouzený ve své závěrečné řeči požádal o uložení trestu domácího vězení
- Probační a mediační služba byla požádána o prošetření jeho domácího a rodinného prostředí a následně uložení tohoto trestu doporučila
- rozsudek je veden zájmem o nezletilé děti odsouzeného

Soud tedy dospěl k závěru, že i trest domácího vězení by účel trestu splnil. Navíc při tomto druhu trestu může obžalovaný zajišťovat péči o své nezletilé děti, poskytovat jim výživné a tento trest na ně v tomto směru nedopadne tak tíživě jak by to nejspíše udělal trest odnětí svobody.

Současně s trestem domácího vězení byly odsouzenému uloženy ještě zpřísnující podmínky podle § 64 odst. 4 Trestního zákoníku v tom, že podle svých sil musí uhradit dlužné výživné, najít si práci a dále platit výživné ve výši, která mu byla stanovena soudem. V tomto směru musí obžalovaný spolupracovat s Úřadem práce a Probační a mediační službou. Tyto zpřísnující podmínky soudce považuje za důležité právě proto, aby byl naplněn účel tohoto trestu. Plnění těchto podmínek musí odsouzený F. dokládat.

8. Závěr

Při zpracovávání diplomové práce jsem se setkala v odborných periodikách často s názorem, že institut trestu domácího vězení je v právním řádě českého státu něčím novým. Dnes již musím takovému názoru oponovat a doložit existenci tohoto institutu už v zákoně č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích. Tento zákoník, který byl platný i pro české země ustanovil možnost trestu domácího vězení pro určitý typ osob i možnost náhradního trestu při nedodržení jeho podmínek.

Domácí vězení řadíme mezi tzv. alternativní tresty. Retributivní justici nám nahradila justice restorativní a ta si klade za cíl především nápravu pachatele a právě alternativní tresty mají k této nápravě dopomoci. Mnohé iniciativy ze strany mezinárodních organizací nabádají státy k většímu začleňování alternativních trestů do právních řádů či k jejich většímu užívání v praxi. Pokud totiž nebude pachatel odsouzený k odnětí svobody a umístěn tak ve vazbě, eliminuje se tím riziko jeho nákazy tímto patologickým prostředím a hlavně u prvopachatele je tedy tento typ vhodný a náprava pachatele může tak proběhnout mnohem úspěšněji.

Náprava pachatele není ovšem jediným důvodem zavedení domácího vězení do systému trestně právních sankcí České republiky. Ekonomický přínos tohoto trestu je nezpochybnitelný. Náklady na jednoho odsouzeného ve výkonu trestu domácího vězení jsou několikanásobně menší než na jednoho odsouzeného ve výkonu vazby. Neustálá přeplněnost českých věznic a tím se zvyšující rizika nehledě na kritiku ze strany neziskových organizací zabývajících se situací vězňů hrají svoji roli také.

Trest domácího vězení se díky trestnímu zákoníku z roku 1950 opravdu z českého právního systému vytratil na hodně dlouhou dobu. I přes 70 novel, které zákoník novelizovaly, se tento trest nepodařilo znovu zavést, tedy až do roku 2009, kdy vstoupil v platnost Trestní zákon č. 40/2009 Sb. a s ním se do našeho právního systému trest domácího vězení vrátil.

Pozitivní na současné úpravě výkonu trestu domácího vězení je možnost soudce individualizovat, ušít trest odsouzenému na míru. Tuto individualizaci utváří možnost soudce uložit k podmínkám trestu domácího vězení určitá omezení a určité podmínky, které odsouzený během výkonu trestu musí dodržovat. Sem se řadí např. zákaz

konzumace alkoholických nápojů a omamných látek, dále se nesmí zdržovat v prostředí, které by mohlo odsouzeného nabádat v páchání trestné činnosti, povinnost uhradit škodu, kterou svým přečinem odsouzený spáchal, motivace hledat si práci či zachování možnosti setrvat pro odsouzeného v pozitivním rodinném a sociálním prostředí.

Soudce při uložení tohoto trestu zkoumá v součinnosti s Probační a mediační službou vhodnost pachatele k uložení trestu domácího vězení. Právě výběr pachatele je podle mého názoru pro bezproblémový výkon klíčový. Zkoumání osobnosti pachatele, jeho sociálního či rodinného zázemí, trestní minulosti, chování během činu a po činu, hlavně snaha odstranit škodlivé následky činu, je nedílnou součástí procesu před případným uložení trestu domácího vězení a jsou také klíčovým ukazatelem vhodnosti pachatele pro uložení tohoto trestu.

Trest domácího vězení v dnešní podobě je již výsledkem novely zákonem č. 330/2011Sb., který původní ustanovení na základě podmětů z právní praxe upravil.

Proč tedy, když je vidět zjevná snaha Zákonodárce o znovu navrácení trestu domácího vězení do právního řádu, se stále ozývají nesouhlasné názory se stávající úpravou? Co je tedy možné stávající úpravě vytknout?

Je tedy dnešní právní úprava trestu domácího vězení konečně bez chyb a připravena k naprosto bezproblémovému přechodu do praxe?

Z mého pohledu vnímám pozitivně vypuštění časového vymezení 05:00 až 20:00 hodin, které Zákonodárce ustanovoval spíše jako návod, který ale byl, jak jsem nastínila, soudci vnímám spíše jako striktní vymezení doby. To potom popíralo jeden z hlavních principů trestu domácího vězení, kterým je individualizace a určitá personalizace tohoto trestu.

Pokud je toto krok vpřed, tak absence provozovatele elektronického kontrolního systému je výrazným krokem vzad.

Ve všech zemích, kde bylo domácího vězení začleněno do právního řádu, byl ještě před zavedením tohoto trestu do praxe uveden v provoz také elektronický kontrolní systém pro možnost dohledu nad odsouzeným ve výkonu trestu. V některých zemích, jako např. Nizozemí či Německo dokonce probíhaly i pilotní studie na vzorku odsouzených a byla sledována úspěšnost trestu v podobě dodržování podmínek

stanovených pro výkon trestu. V tomto směru šla česká vláda opačným směrem a nejdříve uzákonila kontrolu odsouzeného ve výkonu trestu domácího vězení a teprve potom započala s hledáním provozovatele tohoto systému. To, co mělo být otázkou několika měsíců, se výrazně protáhlo a vzhledem k tomu, že výběrové řízení na provozovatele elektronického kontrolního systému bylo ministerstvem spravedlnosti zastaveno, proto nepředpokládám, že by se tato situace v dohledné době změnila.

Žádné mříže, žádné zdi a žádné vězení. Tuto větu jsem použila i v úvodu. Trest domácího vězení nepochybně klade na psychiku a hlavně disciplínu odsouzeného enormní zátěž. Psychologické studie prováděné na odsouzených ve Francii ukazují, že v tomto směru se chléb začíná lámat po šesti měsících výkonu trestu domácího vězení. Zde se již začíná projevovat psychologický aspekt toho, že odsouzenému nebrání v „úniku“ z tohoto „vězení“ žádné zdi a žádné mříže jen jakýsi „náramek“ a někteří odsouzení začínají porušovat podmínky uložené jim pro výkon trestu.

Nabízí se tak hned otázka, jak může být trest domácího vězení v České republice úspěšný, když odsouzený není monitorován žádným elektronickým systémem a jedinou hrozbou odhalení je pro něj namátková kontrola prováděna probačním úředníkem?

Podle mého názoru absence elektronického kontrolního systému a pouhá namátková kontrola probačním úředníkem naprosto eliminuje dopad trestu domácího vězení a ten tedy nesplňuje účel, pro který byl uložen, tedy náprava odsouzeného.

Resumé

Diplomová práce je na téma Trest domácího vězení – trestněprávní a kriminologické aspekty. Pojednává a o institutu trestu domácího vězení a jeho právní úpravě v České republice.

Práce je rozdělena do pěti tematických okruhů. Ten první okruh rozebírá účel a postavení alternativních trestů v systému trestních sankcí. Charakterizuje účel a druhy trestů ve světle nového trestního zákoníku. Druhá podkapitola se naopak zabývá alternativními tresty, jejich vývojem, účel a rolí mezinárodních organizací v jejich prosazování.

Druhý tematický okruh je stěžejní pro celou práci. Rozebírá stávající úpravu trestu domácího vězení v novém trestním zákoníku. Stručně je zde také nastíněn předchůdce dnes platné úpravy tohoto trestu.

Výkon trestu domácího vězení je obsahem třetí kapitoly. Zde už přichází na řadu objasnění kontroly výkonu trestu, role probační a mediační služby, stav elektronického systému a hrazení nákladu spojených s trestem.

Ve čtvrté kapitole rozebírám ekonomický, sociální a psychologický dopad trestu domácího vězení na odsouzeného ve výkonu trestu.

Jako předposlední kapitolu jsem si vybrala téma úpravy trestu domácího vězení v zahraničí. Soustředila jsem se na Německo.

Vybrané kazuistiky jsou obsahem mnou vybrané poslední kapitoly.

Resümee

Das Thema meiner Diplomarbeit ist Strafe des Hausarrestes – rechtgesetzliche und kriminologische Aspekte. In der Arbeit handelt sich um da Institut des Hausarrestes und über seine Gesetzgebung in der Tschechischen Republik.

Die Arbeit ist in fünf Teile geteilt. Der erste Teil analysiert die Position und die Bestimmung der alternativen Strafe in dem System der strafrechtlichen Sanktionen. Er charakterisiert den Zweck und die Typen der Strafen in dem neuen Strafgesetzbuch. Andererseits beschäftigt sich das zweite Unterkapitel mit der alternativen Strafe, ihrer Entwicklung, ihrem Zweck und der Rolle der internationalen Organisationen in ihrer Durchsetzung.

Das zweite Teil ist essenziell für meine Diplomarbeit. Es analysiert die aktuelle Gesetzgebung. Der Vorgänger der aktuellen Gesetzgebung wird in diesem Kapitel kurz analysiert.

Die Vollstreckung der Strafe des Hausarrestes ist der Inhalt des zweiten Kapitels. Hier kommt auf die Reihe die Erklärung der Kontrolle der Ausübung des Hausarrestes, die Rolle Bewährungs-und Vermittlungsdienstes, der Zustand des elektronischen Kontrollsystems und die Erstattung der Kosten, die mit der Ausübung des Hausarrestes verbunden sind.

In dem vierten Kapitel beschäftige ich mich mit dem ökonomischen, psychologischen und sozialen Aspekt des Hausarrestes.

Als das vorletzte Kapitel habe ich das Thema der Gesetzgebung des Hausarrestes im Ausland gewählt. Ich habe mich an Deutschland konzentriert.

Die ausgewählten Fallberichte sind der Inhalt meines letzten Kapitels.

Seznam použité literatury

monografie

- DIBLÍKOVÁ, S. *Restorativní justice a vězeňství*. In: Restorativní justice Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 55. ISBN 80-7338-021-8
- GERLOCH, A., HŘEBEJK, J., ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*. 4.vyd. Praha: Prospektrum, 2002. ISBN 80-7175-077-8
- JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Linde, 2008, ISBN 978-80-7201-696-9
- KALVODOVÁ, V. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, ISBN 80-210-3025-9
- KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-042-3
- KUČEROVÁ, D. *Homearrest sanction in the new criminal code*. In: COFOLA 2010: The conference proceeding, 1.edition. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5151-5
- NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., ISBN 978-80-7357-509-01
- ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-0102
- ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-7367-757-2

odborná periodika

- KREJČÍKOVÁ, K. *Nový trest (trestní opatření) domácího vězení*. In: Státní zastupitelství 2009, č. 10, ISSN 1214-3758
- ŠČERBA, F. *Právní úprava nových alternativních trestů*. In: Buletin advokacie 2009, č. 10, ISSN 1210-6348
- KRAHL, M. *Elektronicky hlídané domácí vězení*. In: Právní rozhledy 1998, č. 5. ISSN 1210-6410

- HOŘÁK, J. *Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených*. In: Trestní právo 2005. č. 12. ISSN 1211-2860
- KUČERA, P., KINCL, M. *Ztratí trest domácího vězení smysl?*. In: Trestní právo 2010. č. 4. ISSN 1214-3758

zákony

- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky v platném znění
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod v platném znění
- EÚLP, Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod v platném znění
- Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád v platném znění
- Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník v platném znění
- Zákon č. 330/2011 Sb., důvodová zpráva
- Zákon č. 218/2009Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů v platném znění
- Vyhláška č. 456/2009Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení v platném znění
- Vyhláška č. 458/2009Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady
- Zákon č. 40/2009Sb., Trestní zákon ve znění pozdějších předpisů

online zdroje

- ANDERLE, P. *Trest domácího vězení: „tvrdost“ trestu a jeho ekonomický přínos*. In: COFOLA 2010: The Conference Proceedings. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5151-5. dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/Andrle_Pavel__1701_.pdf [online](cit. 25. 03. 2012)
- BOLEDOVIČOVÁ, L. *Trestněprávní alternativy v právních nástrojích OSN a Rady Evropy*. In: COFOLA 2011: The Conference Proceedings. Brno: Masarykova univerzita, 2011. dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2011/files/normotvorba/Boledovicova_Lucie_5847.pdf[online](cit. 20. 02. 2012)

- Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. dostupné z: <http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>. [online] (cit. 04. 03. 2012)
- FRYŠTÁK, M., ŽATECKÁ, E. *Princip restorativní justice v novém trestním zákoníku*. Katedra trestního práva Právnické fakulty MU v Brně. dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Frystak_Zatecka.pdf [online] (cit. 24. 03. 2012)
- HULÁN, P. *Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku*. dostupné z: <http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/trest-domaciho-vezeni-v-novem-trestnim-zakoniku.html> [online] (cit. 25. 03. 2012)
- KALVODOVÁ, V. *Domácí vězení – jedna z možných alternativ odnětí svobody?*. Dny veřejného práva. Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4430-2. dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Kalvodova.pdf> [online] (cit. 04. 03. 2012)
- StGB, Strafgesetzbuch. dostupné z: <http://dejure.org/gesetze/StGB/68b.html> [online] (cit. 13. 03. 2012)
- StPO, Strafprozeßordnung. dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stpo/gesamt.pdf> [online] (cit. 13. 03. 2012)
- Statistická ročenka vězeňské služby české republiky 2011. dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Rocenka_2011.pdf [online] (cit. 19. 02. 2012)
- Zákon č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích. dostupné z: <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=rgb&datum=1852&page=626&size=45> [online] (dne 24. 03. 2012)
- ZEMAN, P. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-100-4. dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/375.pdf> [online] (cit. 19. 03. 2012)